

Z OBSAHU ČÍSLA

Promoce 2010

Prof. Vladimír Palička, děkan
LF v Hradci Králové 2003–2010

Nový děkan lékařské fakulty

Noví vedoucí pracovníci FN

Letošní stavební investice ve fakultní
nemocnici

Profesor Vilém Santholzer

Jeden můj týden „prázdnin“

Zpráva o knize

Můj studijní pobyt v Bergenu

Galerie Na Hradě

Historie medicíny ve filatelii (6)

Z historie českých špitálů

Lesvos - ostrov Orfeův a básničky
Sapfó

*Po úspěšně proběhlých promociích
připíjí děkan fakulty prof. Vladimír
Palička a prorektor UK prof. Jan
Škrha.*

Časopis SCAN založil a v letech 1991–2005 byl jeho vedoucím redaktorem PhDr. Vladimír Panoušek.

Šéfredaktor: Prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc. Sekretářka redakce Alena Hejnová. Adresa redakce steiner@lfhk.cuni.cz

Redakční rada: PhDr. Josef Bavor, prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., doc. MUDr. Roman Chlábek, Ph.D., prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Bc. Iveta Juranová, Ing. Eva Kvapilová, prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr.h.c., prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., Mgr. Jiří Štěpán, Bc. Hana Ulrychová, Miroslav Všečetka, doc. MUDr. Pavel Žáček, Ph.D., RNDr. Josef Židů, CSc. Vydává Fakultní nemocnice v Hradci Králové jako čtvrtletník v nakladatelství ATD Hradec Králové (atd.hk@seznam.cz) • Ročník XX (2010), č. 3 Zhotovila Tiskárna Avalon, s.r.o., Praha • MK ČR E 11425 • ISSN 1211–295X

(Časopis Scan je zveřejněn též na webových stránkách FN a LF na adresách <http://pavouk.fnhk.cz/nove/> v kapitole Pro širokou veřejnost a <http://lfhk.cuni.cz> v kapitole Informační služby - Časopisy)

PROMOCE 2010

Ve dnech 14.–16. července se v Praze konaly slavnostní promoce absolventů naší lékařské fakulty.

V magisterském programu Všeobecné lékařství promovalo 156 absolventů (z nich 26 zahraničních) a v programu Zubní lékařství 39 absolventů (z nich 10 zahraničních). V bakalářském programu Ošetřovatelství promovalo 57 absolventů.

Nejlepší absolventi byli odměněni Cenou děkana – Vladimíra Halečkové a Eliška Kupcová (obě Všeobecné lékařství), Radka Myšáková (Zubní lékařství) a Diana Vajсарová (Ošetřovatelství), a Cenou Josefiny Napravilové – Alena Podlipná (Všeobecné lékařství).

Na závěr každého promočního aktu pronáší zástupce příslušné studijní skupiny slavnostní projev. Letos nás zaujala slova zástupce skupiny našich zahraničních absolventů Shwana Maroofa. Zde je překlad jeho projevu:

I. Š.

Foto. I. Šulcová

Vážená obci akademická, drazí rodiče, vážení hosté, milí kolegové!

Jménem zahraničních absolventů promočního ročníku 2010 vás vítám na tomto slavnostním shromáždění, kterým končí jedna kapitola našeho života a začíná kapitola nová.

Je zde namísto citace z Marka Twaina: „Za každým úspěchem je úsilí, za úsilím schopnost, za schopností znalost a za znalostí ten, který hledá.“ My všichni absolventi jsme takovými hledači! Máme nyní v rukou nástroje, abychom postavili pevné základy úspěchu. Jak s těmito nástroji naložíme, záleží jen na nás.

Jak zde stojíme – skupina zahraničních studentů z 10 zemí, nevidím barvu, nevidím rasu, nevidím náboženství. Vidím jen sál plný úspěchu, úspěchu, který si všichni jistě zasloužíme. Nesmíme ale zapomenout, jakými cestami jsme k němu došli. Nebylo to náhodou, a za tento úspěch musíme poděkovat řadě lidí. V dětství byl mým hrdinou Arnold Schwarzeneger, v dospívání Eric Cantona a v časně dospělosti Cristian Ronaldo. Avšak nyní, když zde stojím jako dospělý a zralý muž, pamětliv obtíž, které před nás život často kladl a obětí, které bylo třeba vykonat, mými hrdiny jsou můj otec a má matka. A věřím, že takto hovořím za nás všechny.

Jako lékaři víme lépe než kdokoli jiný o nevyhnutelnosti smrti. Smrt může určovat a měnit život lidí, smrt má moc měnit svět v němž žijeme, smrt bere vše staré a dělá cestu novému. Tím novým jsme právě teď my. Ale jednoho dne,

zanedlouho, rovněž zestárneme a také budeme vyměněni. Náš čas je omezený; neztrácejme jej proto tím, že budeme žít nějaký cizí život. Nenechme se zlákat dogmatem, že je možno žít z cizích myšlenek a výsledků. Nedopustíme, aby názory jiných přehlušily náš vnitřní hlas, srdce a intuici. Není důvodu, abychom nenaslouchali hlasu svého srdce. Příležitost je vzácná a naskytne-li se, musíme ji pevně uchopit; a pokud ona příležitost sama nezaklepe na naše dveře, dejme jí novou šanci - postavme si dveře nové!

Nyní, když opouštíme pohodlí a přátelskou atmosféru univerzitního života, musíme si uvědomit, že nás čekají i těžké časy. Nechtějte nám útěchou, že právě v nejtemnější noci jsou nejlépe vidět hvězdy. Náš možný nezdar musí nejvíce zajímat nás samotné. Nebojte se, že uděláte chyby – když klopýtnete a upadnete, zvedněte se a zkoušejte znovu a znovu. Představte si svět jako velkou sklenici slané vody; máte na výběr – můžete se pokusit všechnu sůl odstranit, nebo naopak přilévát více vody až posléze je obsah méně hořký. Nyní, na začátku naší nové cesty bychom se tak mohli snažit odstraňovat ze světa všechno špatné; druhou cestou je však možnost symbolicky přilévát do něj více štěstí. Štěstí je jediná věc, které čím více dáváte, tím více se vám jí dostane.

Věřím, že úspěch se neměří tím, čím se člověk stal, ale tím, jak svého postavení dosáhl. Žijte naplno vaše životy, usmívejte se a milujte.

Svět čeká! My jsme zde!

Blahopřeji všem a přeji mnoho štěstí.

Děkan lékařské fakulty prof. Vladimír Palička s laureátkou Ceny Josefiny Napravilové MUDr. Alenou Podlipnou a jejími rodiči

Dne 13. července 2010
jmenoval prezident republiky
ministrem zdravotnictví

**doc. MUDr.
Leoše Hegera, CSc.**

Doc. Heger byl
ředitelem Fakultní nemocnice
Hradec Králové
v letech 1996–2009.

Pamětní deska prof. Procházky

Významný český chirurg a čestný občan města Hradce Králové prof. MUDr. Jaroslav Procházka, DrSc. (1913–2003), má od 3. června 2010 pamětní desku na domě čp. 843 na Pospíšilově třídě, v němž žil.

Autorem pamětní desky je akademický sochař Milan Knobloch, přítel prof. Procházky.

Slavnostního odhalení se zúčastnili čelní představitelé Fakultní nemocnice, Lékařské fakulty, České chirurgické společnosti ČLS a města Hradce Králové a dále četní spolupracovníci, žáci a přátelé prof. Procházky, z kruhů jak medicínských, tak uměleckých.

Prof. Procházka je rodákem kolínským. Po studiu na lékařských fakultách v Brně a v Praze přišel v roce 1939 do Hradce Králové na chirurgickou kliniku tehdy docenta Jana Bedrny. Po vzniku Lékařské fakulty UK v Hradci Králové se zaměřil na obor hrudní chirurgie. Stal se průkopníkem a učitelem plicní a později i srdeční chirurgie.

Po smrti akademika Bedrny v roce 1956 se stal prof. Procházka přednostou chirurgické kliniky. Pod jeho demokratickým vedením vznikaly pracovní skupiny, které se věnovaly nejen klinické, ale i experimentální práci. Královéhradecká klinika se stala jedním z předních chirurgických pracovišť v Československu.

I. Š.

JMENOVÁNÍ NOVÉHO DOCENTA

MUDr. Miroslav Solař, Ph.D.
(Katedra interních oborů)
docentem pro obor Vnitřní nemoci
Blahopřejeme!

Prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr. h. c. děkan Lékařské fakulty UK v Hradci Králové 2003–2010

Vaše druhé funkční období se chýlí k závěru, a protože podle vysokoškolského zákona již nemůžete kandidovat znovu, budete končit ve funkci děkana. Odcházíte s pocitem, že jste splnil představy, se kterými jste do funkce před sedmi lety nastupoval?

Otázka má dvě polohy: za prvé jestli jsem splnil představy těch, kteří mne zvolili a představy celé akademické obce a za druhé jestli jsem splnil představy, které jsem měl já sám. Na první otázku asi musí odpovědět někdo jiný, nemohu se hodnotit sám. Pokud jde o tu druhou otázku, tedy zda jsem spokojen já, tady nemám odpověď jednoznačnou. Ve svém „volebním programu“ jsem před sedmi lety uváděl snahu o změnu kurikula, větší zapojení studentů do činností fakulty, lepší propojení teorie a praxe, zvýšení vědeckého výkonu, zlepšení ekonomiky fakulty a její pověsti a prestiže. Když se dnes na tato předsevzetí dívám, musím přiznat, že byla velmi obecná a asi by je uváděl každý, kdo chce fakultu vést. Některá se splnit dala a také se to částečně podařilo, některá jsou vlastně trvalého charakteru a lze hodnotit pouze rychlost změn a jejich trend.

Jaký máte pohled na výuku a její kvalitu na naší fakultě?

Fakulta má několik studijních programů, a proto se zmíním jen o některých. Základním programem je výuka všeobecného lékařství. Hlavní změna, která v něm v posledních letech proběhla, je zavedení kreditního systému. Tady ovšem musím přiznat, že to v žádném případě není „zásluha“ děkana ani vedení fakulty – jde o proces, který nám byl v podstatě přikázán nadřízenými orgány a o jehož potřebnosti či přínosu pro výuku všeobecného lékařství mám přinejmenším vážné pochybnosti. Otevřeně přiznám, že kdyby bylo rozhodnutí na mně, kreditní systém bych nezaváděl – po dosavadních zkušenostech stále vidím více negativ než pozitivních přínosů. A to ještě množství a závažnost negativ redukovala na minimum tvrdá práce našich proděkanů, především profesora Ryšky. Vlastní změna stylu a náplně výuky je záležitost, na kterou ani sedm let nestačí. Určitě jsme udělali řadu pozitivních změn; výuka se (především díky aktivitám vyučujících) stále aktualizuje a modernizuje, přesunuli jsme některé předměty, aby měly lepší návaznost a vyváženost. Vznikla spousta nových nepovinných předmětů, které pružně reagují na novinky v medicíně a na zájem studentů – to je snad největší úspěch. Jinak má ale výuka medicíny v Českých zemích obrovskou setrvačnost. Z určitého pohledu je to dobře, medicína má stále a pevné základy. Na druhé straně přívalem nových poznatků a snaha vyučujících je všechny studentům říci, vede k trvalému pnutí, přičemž počet výukových hodin zvyšovat nelze. Určitě by se dala omezit výuka některých předmětů a některých dat – to má ale složité pozadí; nikdo nechce snížit počet hodin svého předmětu z velmi pochopitelných prestižních důvodů, ale současně i proto, že k počtu hodin jsou vázány úvazky učitelů. V tomto odporu jsou skoro všichni solidární. To ale brání novinkám, přesněji řečeno jim to dává jen omezený prostor. Máme jako fakulta štěstí, že většina našich přednostů je natolik moudrých, že dokáže

najít řešení uvnitř svého předmětu a vyučuje velmi kvalitně. Svědčí o tom i úspěchy našich absolventů v praxi, při atestacích, konkurech či uplatnění se v zahraničí. Jsem moc rád, že především v klinických oborech, kde je to nesmírně potřeba, se výuka přece jen „individualizuje“ a probíhá spíše v přímém kontaktu vyučujícího s jedním nebo dvěma studenty než ve skupinách, ve kterých vždy část studentů téměř ani nevidí na pacienta. Přetrvává ve mně ale pocit, že jsem se měl pokusit o ještě větší změny a modernizaci v tom dobrém slova smyslu. Jsem rád, že se pomalu rozbíhá e-learning a další podobné formy.

Je známo, že jste se hodně snažil o novou výstavbu. Jaké stavebně technické změny považujete za úspěšné a co by mělo fakultu čekat?

Když jsem naposledy vystupoval na Akademickém senátu se shrnutím událostí v mém funkčním období, byl jsem sám překvapen, co všechno na fakultě v uplynulých letech proběhlo. S humorem musím přiznat, že první stavební aktivitou, kterou jsem prosadil, byla destrukce: po mnoha letech zdánlivé nemožnosti se podařilo zlikvidovat tzv. Chisobox – ozařovací zařízení z dob, kdy fakulta byla až příliš úzce spojena s určitým typem vojenského výzkumu a který byl v posledních letech těžkou koulí na noze fakulty. Ale samozřejmě výstavba obecně byla velmi úspěšná; největším úspěchem (který ovšem připravilo vedení fakulty přede mnou) byla výstavba Výukového centra LF v areálu Fakultní nemocnice. To je dílo, na které může být fakulta opravdu hrdá a které nám většina návštěvníků oprávněně závidí. Ale za těch sedm let proběhlo velmi mnoho stavebních akcí a úprav. Zdařilou akcí byla rekonstrukce budovy Lékařské knihovny Na Hradě. Tam totiž nešlo jen o stavební a technickou rekonstrukci a modernizaci, ale i o změnu filozofie. Nemohl jsem se smířit s myšlenkou, že v jedné z nejstarších budov města a v jejích historicky nejceněnějších a nejhezčích částech je umístěn sklad nepoužívaných knih. Proto jsme rekonstruovali tzv. sloupový sál, kde kdysi úřadoval královéhradecký purkrabí na slavnostní zasedací a výstavní síň. Ale celá knihovna se změnila a značně modernizovala. K hodně velkým změnám došlo i v areálu fakulty v Šimkově ulici – likvidace bývalého zcela zdevastovaného psince, nové zahradní úpravy a vznik parkoviště, výměna částí oken a fasády, ale především vylepšení pracovního a výukového prostředí na velké většině ústavů, učeben, laboratoří a seminárních místností a řada dalších akcí, které jsou neprávem označovány jako drobnosti, jako je například vznik důstojné zasedací místnosti či v současnosti probíhající totální změna vybavení posluchárny č. 2.

Největší snahu jsme ale v posledním období vyvinuli v boji o výstavbu Kampusu Univerzity Karlovy v Hradci Králové. Považuji za obrovský úspěch, že se podařilo tuto myšlenku prosadit a přesvědčit o její potřebnosti nejen akademickou obec naší fakulty, ale i Farmaceutickou fakultu, vedení Karlovy Univerzity i vedení města Hradce Králové a Královéhradeckého kraje. Přijetí této myšlenky považuji z hlediska dlouhodobé perspektivy fakulty za naprosto zá-

sadní. Většina čtenářů SCANu ví, že jsme bojovali o podporu Evropské unie (a jejích finančních zdrojů) na dvou frontách – v projektech výzkumného centra CEBIOMED a výukového centra MEPHARED. Je obrovskou škodou, že jsme neprosadili financování prvního z nich a bylo by až příliš „maločeské“, kdybych si začal stěžovat, že výběr byl proveden jinak, než jsme si představovali, „přšlo“ a „slunce svítilo proti nám“. Je potřeba to brát tak, že jsme neuspěli v prvním kole, ale bojovník, který ví, že bojuje za správnou věc, se žádným prvním kolem nenechá ani vyřadit ani porazit. Jistě se to jednou podaří. Rozhodnutí o MEPHAREDu je „na spadnutí“, vše jsme zpracovali a odeslali; nechtěl bych to zakřiknout a jen tiše doufám, že tentokrát to vyjde.

Jak posuzujete vědecký výkon fakulty?

O hodnocení vědeckého výkonu v ČR obecně už toho v posledních letech napsaly veřejné i vědecké sdělovací prostředky tolik, že by to bylo na samostatnou vědeckou práci. Neřešitelná dichotomie snah o objektivní hodnocení nesrovnatelných výsledků vede k mnoha vzrušením, hádkám a demonstracím – obvykle toho, kdo se zrovna ocitne na té „špatně hodnocené“ straně. Nechci to ale zlehčovat – nějakým způsobem musíme vědecký výkon hodnotit; vadí mi ale to, že se ne vzácně objevuje snaha různých orgánů „měnit rozměry hřiště po zápase“ nebo dokonce po zápase měnit pozici branek tak, aby výsledek „dobře vyšel“. Nechejme ale stranou snahu o hodnocení a podívejme se na výsledky. Tady musím výrazně říci, že vědecký výkon fakulty není vědeckým výkonem děkana a vůbec už ne jeho zásluhou. Děkan může (a má) obrovské potěšení, že na fakultě má řadu kvalitních vědeckých pracovníků a může a má dělat vše pro to, aby jim umožnil dobře rozvíjet svůj talent, vhodně je stimulovat a vytvářel podmínky. To se snad podařilo: v roce 2003 získala fakulta cestou grantů a výzkumných záměrů na vědu 36,5 milionů Kč a v roce letošním je to 122,4 milionů Kč. Na fakultě a jejích pracovištích se v současnosti řeší 58 grantových úkolů pro české grantové agentury a 10 pro zahraniční, fakulta je nositelem sedmiletého výzkumného záměru a na dalších pěti výzkumných záměrech se podílí. V loňském roce pracovníci fakulty publikovali 436 původních vědeckých prací, z toho 142 v časopisech s impakt faktorem... Myslím, že vzhledem k velikosti fakulty a počtu jejích pracovníků jsou to výsledky výborné a všem, kteří se na nich podílejí je potřeba poděkovat. Fakulta také aktivně buduje vědecké podhoubí a perspektivy – nejen podporou studentské vědecké činnosti, ale především rozvojem doktorských studijních programů. Máme akreditováno 20 doktorských studijních programů, ve kterých studuje více než 250 studentů. A ukázalo se, že cesta, nastoupená před mnoha lety – tedy cesta doktorských studijních programů v teoretických, ale i v klinických oborech, cesta, kterou nám mnozí vyčítali a tvrdili, že není možná, se ukázala jako cesta správná a velmi přínosná. Smekám před profesorem Červinkou, který tuto myšlenku před lety prosadil a prokázal její životnost, a to mnohdy proti velkým protivníkům.

V doktorském studiu se nám podařila ještě jedna věc, která je v ČR unikátní: zřídili jsme mezinárodní vědeckou konferenci studentů doktorských studijních programů. Ze skromných začátků, limitovaných na ČR a SR, je to dnes evropsky uznávaná akce s účastníky z mnoha zemí Evropy – od Portugalska, Anglie a Dánska až po Maďarsko, Polsko a mnoho dalších zemí.

Jak vidíte naše studenty, jejich úroveň a aktivity?

Jsou skvělí. To pochopitelně není zásluha děkana, a proto se jimi mohu klidně chlubit. Vysoký zájem o studium na naší fakultě (počet uchazečů bývá obvykle osminásobkem našich možností) svědčí o její prestiži a současně umožňuje výběr těch opravdu nejlepších. Snažíme se je podporovat akcemi typu SVOČ, prospěchovým stipendiem (letos jsme vyplatili těm nejlepším téměř 2,5 milionů Kč), či velmi prestižní akcí, jako jsou prázdninové studijní pobyty na Mayo Clinic v Rochesteru v USA. To je zcela ojedinělá aktivita a jsem hrdý na naše studenty, kteří se velmi dobře prosazují na tak prestižní instituci, jakou Mayo Clinic je; někteří jsou zvaní na opakovaný pobyt a několik jich tam dokonce po promoci nastoupilo – to je nádherné. V letošním roce jsme našim studentům s pomocí Mayo Clinic zorganizovali školení v tzv USMLE, tedy přípravu na zkoušky, kterými musí projít každý, kdo by chtěl pracovat v americkém zdravotnictví – ne proto, že bychom chtěli, aby tam hromadně odcházeli, ale proto, aby si ověřili, zda jejich znalosti jsou srovnatelné se znalostmi amerických studentů. Jsem přesvědčen, že většina z nich uspěje.

A co akademičtí pracovníci? Jak je to s jejich rozvojem?

Otázka téměř nahrává; nejsme velká škola, ale opravdu máme špičkové lidi. Jsem hrdý na to, že za těch sedm let, kdy jsem školu vedl, na ní úspěšně prošlo habilitačním řízením a získalo docenturu celkem 37 našich zaměstnanců a habilitovalo se u nás dalších 10 uchazečů z jiných fakult. Za stejnou dobu úspěšně absolvovalo jmenovací řízení 22 našich nových profesorů! Jejich průměrný věk se blíží tomu, co je ve světě obvyklé – profesorem by se ten, kdo „na to odborně má“ měl stát určitě před padesátým rokem života, nejlépe okolo čtyřicítky – to jsou nejproduktivnější roky vědeckého života. Vyměnila se značná část vedoucích akademických pracovníků, rozvíjejí se pracoviště – neměl jsem čas mluvit o rozvoji zubního lékařství, které by si to jistě zasloužilo v samostatném článku.

Snažili jsme se vytvářet pro práci našich lidí dobré podmínky – skvěle spolupracujeme s fakultní nemocnicí, ale změnila se i fakulta – restrukurovali jsme obslužná pracoviště děkanátu a jsem rád, že jsme našli nadšené a obětavé lidi, jakými je kupříkladu tajemnice fakulty a mnoho dalších.

Platy nemají být tím nejdůležitějším, ale bez peněz se slušně žít nedá. Proto jsme za posledních 7 let zvýšili mzdové prostředky z 80 milionů ročně na 143 milionů, tedy o 80 %, při prakticky nezměněném počtu zaměstnanců. Pořád to neodpovídá mým představám o tom, kolik by měl brát vysokoškolský učitel, ale je to o hodně a hodně lepší než dříve. Sliboval jsem snahu o zlepšení celkové ekonomické situace fakulty; fakulta je ekonomicky zdravá, skončila v pozitivním hospodářském výsledku, a přitom většinu z výše zmíněných aktivit si hrađí z vlastních zdrojů.

Myslíte, že jste tedy svá předsevzetí splnil?

Opravdu bych to nechal na hodnocení jiných a určitě to nechci spojovat s předchozím odstavcem o penězích. Nejde ale přece o má předsevzetí, jde o to, jaká je fakulta. A ta je, myslím, opravdu výborná a má výborné možnosti a perspektivy. Pro mne bylo velkou ctí jí několik let sloužit a jsem na to hrdý. A jestli jsem k jejímu rozvoji alespoň trochu přispěl, nemohu si přát více.

Nový děkan lékařské fakulty

Po volbě Akademickým senátem fakulty byl rektorem Univerzity Karlovy jmenován, s platností od 1. září 2010, děkanem Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové **prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc.**

Nový děkan odpověděl na otázku Scanu:

Mohl byste se, prosím, čtenářům SCANu představit?

Pravidelným čtenářům časopisu se možná ani nemusím dlouze představovat. V roce 2000 vyšel ve SCANu článek prof. Chrobáka, ve kterém jsou uvedeny všechny moje základní životopisné údaje. Navíc můj profesní životopis najdou všichni zájemci na webu lékařské fakulty, kde byl zveřejněn v souvislosti s letošními volbami kandidáta na děkana naší fakulty. Takže si dovoluji pouze velmi stručnou rekapitulaci.

Narodil jsem se v květnu 1950 v Brně, jsem ženatý, mám 2 dcery a 4 vnoučata. Hlavní část svého dětství jsem prožil v Pardubicích, kde jsem také maturoval na gymnáziu (tehdy Střední všeobecně vzdělávací škola). Již v době středoškolských studií jsem jezdil na lékařskou fakultu do Hradce Králové. V té době totiž několik nadšených pracovníků fakulty organizovalo o víkendech pro mladé zájemce o biologii a medicínu tzv. Biologickou akademii mládeže. Právě tady se můj dlouholetý zájem o přírodu orientoval směrem k experimentální biologii. Proto jsem si pro svá vysokoškolská studia nejprve vybral Přírodovědeckou fakultu v Praze, obor fyziologie živočichů a teprve později jsem vystudoval i hradeckou lékařskou fakultu. Na lékařské fakultě v Hradci Králové na Ústavu biologie jsem začal pracovat v roce 1975. Do roku 1989 jsem byl zaměstnán jako vědecký pracovník, od roku 1990 jako učitel a od roku 1991 jako vedoucí Ústavu lékařské biologie a genetiky.

Na fakultě jsem garantem pro obor Lékařská biologie a genetiky a tento obor v celém rozsahu přednáším. Jsem spoluautorem celostátní učebnice lékařské biologie (prof. Nečas a kol.) a autorem několika skript. Jsem také předsedou oborové rady doktorského studijního programu Lékařská biologie. Byl jsem školitelem 7 studentů doktorského studia, kteří již úspěšně obhájili disertační práci a získali titul Ph.D., v současné době vedu 4 studenty DSP.

Mým odborným zaměřením je buněčná a molekulární biologie, hlavním výzkumným objektem pak buňky pěstované in vitro. V 70. a 80. letech jsem se zabýval zejména otázkami mechanismu fúzí buněk, později mechanismem poškození buněk vlivem toxických látek. Podílel jsem se na vývoji nových metod pro stanovení toxicity materiálů používaných v lékařství (dentální materiály, implantační materiály). Se spolupracovníky jsme vybudovali laboratoř pro testování cytotoxicity a genotoxicity, která je akreditována Českým institutem akreditačním a od roku 2000 pracuje v režimu správné laboratorní praxe.

V posledních 20 letech jsem se soustředil na studium buněčné smrti po působení různých modelových látek, s dů-

razem na studium dynamiky těchto procesů. Využíváme k tomu i nově vybudovanou laboratoř molekulárně biologických metod a laboratoř buněčné dynamiky, která je vybavena konfokálním laserovým mikroskopem a systémem Live Cell Imaging.

Byl jsem hlavním řešitelem 9 výzkumných projektů, mimo jiné koordinátorem mezinárodního projektu Evropské Unie v rámci programu TEMPUS. Podílel jsem

se rovněž na řešení dalších 17 výzkumných projektů. V letech 1999–2004 jsem koordinoval výzkumný záměr MSM 111500001; od roku 2005 jsem hlavním řešitelem výzkumného záměru fakulty MSM 0021620820. Mezi vědecké aktivity s významným dopadem do zahraničí patří pořádání mezinárodních kongresů Cytokinematics, které se konají v Hradci Králové pravidelně každé 3 roky (naposledy v roce 2009, viz SCAN 4/2009). Již 15 let jsem členem redakční rady mezinárodního časopisu ATLA (impakt faktor 3,1), který vychází v Anglii. Od roku 1999 jsem členem redakční rady dalšího mezinárodního časopisu ALTEX (impakt faktor 1,3), který vychází ve Švýcarsku.

Seznam mojí publikační aktivity obsahuje více než 200 položek; jsou mezi nimi 4 monografie, 8 kapitol v monografiích, 92 původních vědeckých prací (z toho 68 v časopisech s impakt faktorem), 45 původních prací ve sbornících a 38 přehledových článků. V databázi WoS Science Citation Index je evidováno přes 240 citačních ohlasů na moje práce; H-index je 8.

Aktivně pracuji také v několika odborných společnostech; jsem místopředsedou hlavního výboru Československé biologické společnosti a členem výboru mezinárodní společnosti ORPHEUS (Organisation of PhD Education in Biomedicine and Health Sciences in the European System). Moje vědecké i akademické aktivity vyústily v členství ve Vědecké radě Univerzity Karlovy a několika vědeckých radách fakult.

Byl jste mnoholetým proděkanem pro vědu a výzkum. Můžete čtenářům přiblížit tuto práci a uvést Vaše významné výsledky v ní?

Máte pravdu; od ledna 1990 jsem byl členem vedení fakulty a měl jsem na starosti resort „vědy“. Proděkan pro vědeckou práci zodpovídá za organizování vědecké práce, za podávání všech typů vědeckých grantů, jejich financování, administrativní zajištění atd. S tím ale souvisí další oblasti, jako je evidence publikační činnosti a její vykazování. Kromě toho jsem měl na starosti i agendu habilitačních řízení a jmenovacích řízení profesorem a celou rozsáhlou agendu doktorských studijních programů. Myslím si, že v každé z uvedených oblastí by se dalo najít několik výsledků, které je možné, při vší skromnosti, charakterizovat jako významné.

Pokud jde o oblast grantů, všechny ukazatele řadí naši fakultu mezi přední vědecké organizace, jak v počtu grantů, tak

i v množství získaných finančních prostředků i v množství a kvalitě získaných výsledků. Se změnou celostátní legislativy má stále větší význam i vykazování výsledků vědecké práce, tedy zejména publikací a patentů. Z celostátní evidence těchto výsledků (RIV) vyplývá, že patříme mezi úspěšné vědecké instituce. Bohužel, nová legislativa, která přímo transformuje počty získaných bodů v RIVu do finančních prostředků, které daná instituce dostane na podporu vědecké činnosti, automaticky vede ke kompetici jednotlivých pracovišť. A to je jeden z bodů, který musíme velmi rychle vyřešit; lékařská fakulta a fakultní nemocnice jsou samostatné vědecké instituce, obě potřebují vykazovat kvalitní vědecké výsledky. Ale to nesmí vést k omezení naší spolupráce. Tím by se zničilo naše dlouhodobé úsilí maximálně podporovat vědeckou spolupráci mezi LF a FN.

V oblasti profesorských a docentských řízení mohu bez nadsázky říci, že počet úspěšných habilitací a profesorských řízení, které jsem od roku 1990 organizačně zajišťoval je výrazně vyšší, než současný počet docentů a profesorů na fakultě (65 docentů a 41 profesorů). Za velmi důležité považuji to, že se nám podařilo u všech uchazečů dodržovat kritéria, která jsme přijali. Proto také všichni naši uchazeči, které kolegium děkana doporučilo, úspěšně prošli dalšími jednáními a schvalováními ve vědeckých radách fakulty i Univerzity Karlovy. Nezapomenal jsem také žádné stížnosti nebo výhrady k nestandardnímu postupu.

Naše fakulta má určité specifické postavení v oblasti doktorských studijních programů (DSP). My jsme hned od přijetí nové legislativní úpravy, která umožňovala studium DSP (PhD), akreditovali prakticky všechny základní teoretické i klinické obory. Některé lékařské fakulty touto cestou nešly; zpočátku neměly akreditované doktorské programy v klinických oborech. Určitá rozdílnost v této oblasti přetrvává až do současnosti, i když v poslední době byla i na ostatních lékařských fakultách akreditována řada klinických oborů. Výchova studentů DSP je velmi podstatnou a důležitou součástí života každé lékařské fakulty a bude to naší prioritou i v nadcházejícím období. Zcela jednoznačně je třeba pozitivně hodnotit to, že pro všechny obory máme jednotné nepodkročitelné požadavky na počet a kvalitu publikací jako nezbytnou podmínku povolení obhajoby.

Jaké máte plány ve vedení LF?

Své plány jsem prezentoval již při představování kandidátů před volbou děkana a zatím není důvod je měnit. Jedním z největších problémů bude financování fakulty. Bude nezbytně nutné koncepčně reagovat na měnící se pravidla financování. Zejména na nový způsob institucionálního financování na základě vědeckého výkonu fakulty a na avizované restriktce v dotacích na výuku i vědeckou činnost. Nutností je i hledání nových zdrojů financování nad rámec mandatorně přidělených prostředků. Znamená to především motivovat naše pracovníky k získávání finančních prostředků z grantů a rozšířit spolupráci s firmami v rámci tzv. aplikovaného výzkumu.

Další nutností je hledání úspor na všech úrovních. Nezbytnou výchozí podmínkou je však přesná a transparentní analýza finanční náročnosti jednotlivých aktivit fakulty a komplexní evaluace i pracovišť fakulty. V každém systému řízení je nutná i zpětná vazba; na fakultě jsou jedním z důležitých prvků této zpětné vazby názory akademické

obce. Počítačové a sociální sítě nám dávají nové technické možnosti, jak tuto vazbu realizovat. Mnohem důležitější, ale i složitější, bude navodit takovou atmosféru, aby zaměstnanci i studenti byli ochotni se na této zpětné vazbě podílet.

Naším cílem je standardně fungující fakulta moderního evropského typu (tzv. research university). Chceme zajišťovat výuku na všech stupních vysokoškolského studia – bakalářské, magisterské a doktorské studijní programy. Myslím, že nastal čas otevřít otázku reformy kurikula magisterského studijního programu Všeobecné lékařství. Nejprve je třeba důkladně zvážit a formulovat výukové cíle fakulty, následně bude nutné stanovit náplň jednotlivých oborů a z té odvodit rozsah výuky. Cílem by mělo být mnohem intenzivnější vertikální a horizontální propojení výuky a nikdy nekončící konstruktivní dialog mezi teoretickými a klinickými pracovníky. Je to velké téma a bude vyžadovat hodně času, úsilí i zaujetí co největšího počtu členů akademické obce. Věřím, že nové vedení fakulty bude mít dostatečnou podporu akademické obce, aby se tohoto náročného úkolu mohlo úspěšně zhostit.

V praxi ale nebude důležité jenom správně naformulovat cíle, důležitější bude najít cesty, jak zajistit realizaci vytčených cílů. Při hledání cest chci vycházet z těchto principů:

Lékařské fakulty nejsou instituce primárně určené k vydělávání peněz, jejich hlavním cílem je zajistit výchovu kvalitních lékařů a rozvoj našich znalostí v oblasti lékařství. Finanční zajištění je prostředkem pro vytvoření dobrých materiálních podmínek. Nejdůležitější ale jsou lidé – kvalitní a motivovaní.

Ať již budeme uvažovat o realizaci jakýchkoliv změn, vždy chci dbát o vyváženost. Musíme udržet správnou rovnováhu mezi výukou, výzkumem a logistickým zabezpečením činnosti fakulty. Na klinických pracovištích je třeba udržet složitou rovnováhu mezi klinickou prací, výzkumem a výukou.

Při všech budoucích aktivitách chci zachovat akademický charakter, který k vysokým školám patří. Akademické prostředí je příliš komplexní, nelze všechny detaily řešit předpisy. Právní pozitivismus je v univerzitním prostředí špatnou cestou. V univerzitním prostředí je mnoho nepsaných pravidel, která je nutno dodržovat a akademická obec o dodržování těchto nadčasových pravidel musí dbát.

Další aspekt, který chci respektovat, je kontinuita. Můžeme navázat na dobré výsledky fakulty a musíme se snažit zlepšit ty oblasti, které již nejsou zcela optimální. Jsem pro pokračování a dodržování základních cílů našeho směřování, to ale nevylučuje dílčí změny trajektorie.

Jaké máte představy o spolupráci LF s nejbližšími institucemi – Fakultní nemocnicí, Fakultou vojenského zdravotnictví, Farmaceutickou fakultou, Univerzitou Hradec Králové i Univerzitou Pardubice?

Myslím si, že v této oblasti mám ulehčenou situaci; mohu navázat na současný pozitivní stav. Všichni porevoluční děkani a celé vedení fakulty mělo v posledních 20 letech výrazně nadstandardně dobré vztahy k fakultní nemocnici i ke všem ostatním jmenovaným institucím. Já sám jsem členem řady řídicích a akademických struktur v těchto organizacích, jsem členem Vědecké rady FVZ UO, mnoho let jsem byl členem Vědecké rady FaF a mám velmi dobré osobní vztahy s několika předními osobnostmi FaF. Také k Univerzitě Hradec Králové mám dobré vazby na několika úrovních. Takže mým úkolem bude spíše tuto dobře nastartovanou

spolupráci dále rozvíjet. Za nejdůležitější základ budoucí spolupráce považují dobré osobní vztahy velké řady našich pracovníků s pracovníky všech uvedených institucí. Myslím si, že důležitou roli mohou sehrát i evropské projekty, které jsme ve spolupráci s těmito institucemi připravili, a věřím, že většina z nich bude přijata a bude se realizovat.

Ze všech zmiňovaných institucí jsou pro fakultu nejdůležitější vazby na Fakultní nemocnici v Hradci Králové. Myslím si, že máme všechny předpoklady, jak osobní, tak organizační, pro to, aby se tato spolupráce dále rozvíjela. To neznamená, že není co vylepšovat a řešit. V co nejkratší

době musíme vyjasnit otázku řešení společných vědeckých projektů, vykazování společných výsledků vědecké práce a spolupráci při organizování atestační přípravy. A zejména postupně směřovat k ideálnímu stavu, a tím je podle mého názoru úplné odstranění dvojkoľejnosti v řízení (Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví), např. formou vzniku Univerzitní nemocnice.

Věřím, že společně s proděkany a s podporou celé akademické obce se nám podaří cíle, které si vytýčíme splnit a pokračovat v úspěšné tradici naší lékařské fakulty.

Q.B.F.F.F.S.

Noví vedoucí pracovníci FN

Ing. Zdeněk Chaloupka, vedoucí provozního odboru FN Hradec Králové

Narodil jsem se v roce letu prvního člověka do vesmíru v Hlinsku v Čechách, posledních více jak 22 let však žiji v Hradci Králové. Jsem ženatý a mám čtyři děti.

Jsem absolventem Vysokého učení technického v Brně, Fakulty technologické ve Zlíně. Mám bohatou praxi a zkušenosti z vrcholových manažerských pozic ve výrobních a obchodních organizacích,

kde jsem zastřešoval obchodní a marketingovou činnost společností a přímo či nepřímo zodpovídal za investiční akce, opravy a modernizaci nemovitostí, včetně odpovědnosti za hmotný i nehmotný majetek společností a to jak v České republice, tak i v zahraničí. V privátní sféře jsem poznal obě strany jednacího stolu - stranu zaměstnavatele i stranu zaměstnance.

Zlomovým datem pro mne byl 8. leden 2009, kdy se naše rodina skokově rozrostla o nové dva členy – Adámka a Davidka. S prvními krůčky našich dvojčat jsem se rozhodl, že svůj čas, životní elán a energii, dříve trávené často na cestách a jednáních, chci rovnoměrně rozdělit mezi rodinu a zaměstnání.

Fakultní nemocnici v Hradci Králové hodnotím jako světlý bod našeho krásného města. Proto bylo pro mne vypsané výběrové řízení výzvou k zisku prestižního zaměstnání.

Vítězstvím v něm a nástupem do funkce k 1. červnu 2010 jsem započal novou životní a pracovní etapu.

Jsem přesvědčen, že v nové funkci mohu plně využít své organizační a tvůrčí schopnosti, zkušenosti s řízením velkých pracovních kolektivů, vyjednávací schopnosti, samostatnost, důslednost a koncepčnost. Tato mnohaletá zkušenost mi především umožňuje hodnotit a selektovat problematiku z více úhlů pohledu.

Ing. Jaroslav Jakl, vedoucí referátu finanční kontroly a interního auditu FN Hradec Králové

Narodil jsem se v roce 1981 v Jaroměři a jsem ženatý. Po maturitě na Střední odborné škole v Novém Bydžově jsem v letech 2000 až 2005 studoval bakalářský a magisterský studijní program na Fakultě ekonomicko-správní Univerzity Pardubice.

Po absolvování vysoké školy jsem pracoval jako interní auditor na Úřadu průmyslového vlastnictví v Praze, kde jsem byl pověřen výkonem interních auditů ve smyslu zákona o finanční kontrole, výkonem interních auditů zaměřených na plnění požadavků norem ČSN EN ISO 9001:2000 a ČSN/IEC 27001:2005 (systém řízení kvality a systém řízení informační bezpečnosti), správou agendy stížností a hodnocením spokojenosti klientů.

Na základě výběrového řízení jsem dne 1. května 2010 nastoupil do Fakultní nemocnice Hradec Králové na pozici referenta finanční kontroly a interního auditu. Mým úkolem je provádět interní audity ve smyslu zákona o finanční kontrole, tj. přezkoumávat a vyhodnocovat zejména provozní a finanční procesy Fakultní nemocnice Hradec Králové, včetně hodnocení účinnosti nastaveného vnitřního kontrolního systému.

Mgr. Hana Drábková vedoucí odboru řízení kvality a kontroly FN Hradec Králové

Narodila jsme se 8. srpna 1975 v Přerově.

Nejdříve jsem studovala Střední zemědělskou školu v Přerově, po ukončení tohoto studia, jsem odešla studovat pomaturitní kvalifikační studium obor Všeobecná sestra na Střední zdravotnické škole v Přerově a po jeho skončení, jsem nastoupila do nemocni-

ce v Přerově (1998) na chirurgické oddělení jako zdravotní sestra. Měla jsem zde možnost pracovat na standardním oddělení, ale také na oddělení intenzivní a resuscitační péče. V této době jsem začala studovat bakalářský studijní program Zdravotnický management a ošetrovatelská péče na Zdravotně sociální fakultě Ostravské univerzity (ukončeno 2000).

V roce 2000 jsem nastoupila do neziskové organizace na pozici hlavní sestry zdravotnických zařízení, která tato organizace metodicky vedla a jako koordinátorka zdravotní péče a sociálních projektů. V tomto období jsem absolvovala řadu humanitárních cest na Ukrajinu, do Moldávie aj. Zaměřovala jsem se na problematiku sociálně zdravotní péče a hospicové péče a realizovala výstavbu Hospice na Svatém Kopečku. V této době jsem začala studovat magisterský obor Řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze (ukončeno 2005).

V roce 2003 jsem začala pracovat na Ministerstvu zdravotnictví na odboru ošetrovatelství. Mojí pracovní náplní byla koncepční činnost v oblasti sociálně zdravotní péče, koncepční, kontrolní a metodická činnost v oblasti ošetrovatelství a implementace směrnic EU před vstupem do EU. Na Ministerstvu zdravotnictví pracuji stále jako externí poradce a konzultant pro oblast vzdělávání zdravotnických pracovníků, zejména s ohledem na využití zdrojů Evropského sociálního fondu.

V roce 2005 jsem na základě výběrového řízení získala místo na oddělení kvality Fakultní nemocnice Hradec Králové (FN HK). V průběhu působení ve FN HK jsem, díky zkrácenému úvazku, mohla realizovat další aktivity zaměřené na využití evropských fondů v oblasti rozvoje vzdělávání v několika organizacích. Jeden vzdělávací projekt jsem měla možnost realizovat také přímo ve FN HK.

Od května 2010 jsem byla pověřena vedením odboru řízení

kvality a kontroly a na základě výběrového řízení jsem od 1. srpna jmenována jako vedoucí tohoto odboru.

Ve výukové oblasti jsem získávala zkušenosti ve výuce nejen na Fakultě humanitních studií, ale podílím se také na výuce na zdejší LF UK a na Vyšší odborné škole zdravotní, v oboru Všeobecná sestra.

Jsem vdaná, mám dvě děti. Ve volném čase se aktivně věnuji společně se svými dětmi jízdě na koni a četbě.

**Zbyněk Zíkl,
vedoucí odboru energetiky a odpadového hospodářství
FN Hradec Králové**

Narodil jsem se 20. května 1978 v Hradci Králové. Po ukončení studia na Střední odborné škole stavební a automobilní v Hradci Králové (1997) v oboru podnikání v oborech elektrotechniky a telekomunikací jsem nastoupil jako elektromechanik u soukromé firmy.

V roce 1999 jsem nastoupil do Fakultní nemocnice Hradec Králové na Odbor

energetiky a životního prostředí na pozici elektromechanika. Od roku 2002 jsem pracoval ve funkci technika elektroenergetiky.

Jsem ženatý, mám dvě školou povinné děti. Mezi mé záliby patří rodina, vysokohorská turistika a četba.

*Mgr. Martin Formánek,
vedoucí odboru personálních vztahů FN HK*

Ohlédnutí za Poslední přednáškou

Bude vůbec? Seženeme nějaké přednášející? Budeme schopni se nějak dohodnout a zkoordinovat? Dokážeme zajistit veškerou techniku, prostory a občerstvení? Takovéto otázky visely ve vzduchu a honily se v hlavách mnohým páťákům ještě dva měsíce před konečným datem Poslední přednášky.

Naštěstí vše nabralo ten správný směr (tím je kladná odpověď na výše uvedené otázky) a jsem moc rád, že jsem mohl být při tom ještě „prenatálně“.

Pro ty, jimž je pojem Poslední přednáška zatím cizí, jen v krátkosti shrnu: je to den, kdy studenti páťáho ročníku děkují vyučujícím, a za jejich pomoci vytvářejí zábavný program na celé dopoledne složený z recesistických přednášek, videí, ale i recitací a písniček.

(Kresba Roman Gadas)

K tomu je zajištěn také specifický „dietní režim“ sestávající z piva, kofoly a utopenců.

I letos byl ohlas jednotlivých vystupujících hodnocen pomocí hlasitosti potlesku. A „medailisty“ se stali tradiční přispěvatelé Poslední přednášky, jmenovitě profesor Steinhart, tým patologů a tým chirurgů. Ohlušující potlesk však sklídl každý z přednášejících.

Vojtěch Mezera, 5. roč.

Letošní stavební investice ve fakultní nemocnici

Jaký je aktuální stav stavebních investic ve FN HK?

Stavební ruch (slovo dobře vystihující doprovodné efekty stavební činnosti) je v letošním roce vsutku nebývalý. Drobných i větších staveb jsou desítky a jsou vcelku rovnoměrně rozloženy po celém hlavním areálu i ve Staré nemocnici, i když těžiště je v historické části hlavního areálu. Zde probíhají dvě velké stavby, zmiňované již dříve (Scan 4/2009): rekonstrukce pavilonu č. 8 pro potřeby Neurologické kliniky a přístavba nového pavilonu Ústavu soudního lékařství k Fingerlandovu ústavu patologie. Připomeňme, že záměr na vybudování těchto pracovišť vychází z Aktualizovaného generelu, Dodatek 2002, byly tedy vnímány jako strategické investice a na každou byla získána dotace ve výši 200 mil. Kč. Na Neurologii je dostatečná a naše spoluúčast bude minimální. Horší je situace u komplexu FÚP + ÚSL, kde předpokládané náklady včetně nákladů na přístrojovou techniku dosahují výše téměř 380 mil. Kč. Není to částka nepřiměřená uvážíme-li, že bude postaven zmíněný objekt pro ÚSL, bude vybourána a znovu postavena nejstarší (prostřední) část FÚP, bude rekonstruována část s výukovými prostorami (Vortelova posluchárna a praktikárna) a měla by být komplexně rekonstruována i novější část ústavu. Již delší dobu jedná vedení FN s Ministerstvem zdravotnictví o zvýšení dotace. Bohužel, výsledek jednání se zatím nedá odhadnout. Pokud by bylo neúspěšné, museli bychom zvážít redukci stavebního programu, neboť spoluúčast ve výši 177 mil. Kč je mimo současné možnosti FN. Připomeňme, že budova č. 8 bude hotova a Neurologická klinika přestěhována do konce 1. Q. 2011 (pak bude jistě příležitost představit rekonstruovanou budovu podrobněji), komplex FÚP + ÚSL bude dokončen v 1. pol. 2012.

Další stavby jsou vynucené zejména dotacemi do obnovy a modernizace přístrojové techniky v rámci

projektů financovaných z Evropské unie. Z hlediska stavebních aktivit jsou v současné době nejnáročnější práce na realizaci projektu prevence nosokomiálních nákaz a rehabilitace. Nemocnice získala celkem cca 60 mil. Kč, musí však investovat cca 4,2 mil. Kč a vynaložit dalších cca 2,12 mil. Kč z provozních prostředků na údržbu na stavební úpravy, které instalaci nových přístrojů umožní. Uvedeme jen stručný výčet položek, které jsou se stavebními úpravami spojeny: 2 nové sterilizátory na centrální sterilizaci prádla, sterilizátory na Stomatologické a Neurochirurgické klinice, myčka barelů na odpad, myčky nástrojů na Ortopedické klinice a Dětské chirurgii a traumatologii a sušící bezprašná skříň na skladování endoskopů pro II. interní kliniku. S instalací myček galoší (7 ks) a vestavěných prachových skříní (23 ks) byly spojeny jen drobné úpravy vodovodních instalací a zásuvek.

V rámci projektu rehabilitace bylo nutné provést řadu drobných i větších úprav v místnostech, kam jsou instalovány závěsné systémy (therapymastery): na 10 klinikách je jich instalováno celkem 22. Složitější úpravy bylo nutné provést pro nové vybavení vodoléčby (nový Hubbardův tank, vřívá vana a 6 „vřívek“ pro léčbu dolních a horních končetin) a to jak v suterénu budovy Neurologické kliniky, tak v budově Rehabilitační kliniky. Na řadě klinik (16) bude instalováno nové dorozumívací zařízení sestra – pacient.

Evropské projekty (kardiologická centra a plánovaná cerebrovaskulární centra) byly posledním impulsem k řešení neuspokojivého stavu pracoviště vazografie. Toto bylo vyprojektováno a v současné době se staví v 1. nadzemním podlaží Bednova pavilonu, zčásti v prostoru bývalých šaten, zčásti v přístavbě na jižní straně pavilonu. Pracoviště bude ve dvou sálech vybaveno dvěma novými angioliinkami. Věříme, že jednu se podaří zakou-

pit v rámci projektu kardiologie ještě v letošním roce, druhá bude pořízena během 1. pololetí příštího roku v rámci projektu cerebrovaskulárního centra. Stavba bude dokončena v prosinci t. r. celkovým nákladem cca 50 mil. Kč. V této částce je zahrnuta i úprava další části suterénu Bednova pavilonu pro přemístěné šatny.

Další vynucenou investicí (nález SÚKLu) je úprava příjmové části Transfúzního oddělení. Rekonstruuje se čekárna, navazující vyšetřovny a sociální zázemí. Celkový náklad je cca 4,5 mil. Kč, dokončení předpokládáme začátkem září.

Velký objem práce vyžadují plánované tzv. drobné investice. Letos jde celkem o cca 25 položek za cca 10 mil. Kč. Např. v suterénu pavilonu Dětské kliniky bylo nákladem 1,6 mil. Kč vybudováno pracoviště pro mytí inkubátorů, byly instalovány 4 automatické dveře na operační sály Neurochirurgické kliniky (0,5 mil. Kč), byly provedeny protipožární úpravy ve 4 spisovnách (archivech) různých klinik. V přípravě je úprava stacionáře Kliniky onkologie a radioterapie.

Tento úctyhodný výčet akcí s sebou nese i určitá negativa. S každou stavební činností vzroste úroveň hluku a prašnost, která se dotýká jak pracovišť, na kterých se přímo pracuje, tak i pracovišť v sousedství. I když se pracovníci Investičního odboru snaží dodavatele staveb vést k co největší ohleduplnosti, možnosti jsou omezené. V úvodu zmiňovanými velkými stavbami jsou postiženy zejména kliniky UNK, Oční a Centrální rtg, výstavba vazografie nepříznivě ovlivňuje prostředí v Bednově pavilonu. Rád bych využil této příležitosti a vedení i zaměstnancům všech pracovišť, dotčených stavební činností poděkoval za trpělivost s níž snášejí zhoršené pracovní podmínky.

*RNDr. Josef Židů, CSc.,
provozně technický náměstek
ředitele FN HK*

Profesor Vilém Santholzer

přednosta Ústavu lékařské fyziky 1950–1972

P. Stránský

Prof. RNDr. Vilém Santholzer, DrSc., byl jedním z prvních českých fyziků, kteří svou vysokoškolskou kvalifikaci získali v nové oblasti fyziky začátku minulého století, v radiologické fyzice. Tomuto zaměření zůstal věrný po celou dobu své vědecké kariéry. Narodil se 12. července 1903 ve Zbožově, dnes součásti Skutče, v rodině učitele dvojtřídky v nedaleké Krouně. Zdá se, že učitelský původ ovlivnil i jeho výběr budoucích spolupracovníků. Jeho asistenti a dokonce čtyři z pěti docentů, které vychoval, byli z učitelských rodin. Po absolvování vyšší reálky v Pardubicích v r. 1921 studoval matematiku a fyziku na Universitě Karlově. Již jako student odjel na berlínskou univerzitu, kde absolvoval třetí semestr. Po absolvování UK získal stipendium Ministerstva veřejných prací, které mu umožnilo, aby v letech 1925/26 pracoval pod vedením pozdějšího laureáta Nobelovy ceny za objev štěpení uranu prof. Otto Hahna a prof. Lise Meitnerové v radiologickém oddělení „Kaiser Wilhelm Institut für Chemie“ v Berlíně-Dahlemu, kde studoval záření radia a jeho rozpadových produktů.

V roce 1926 ukončil Vilém Santholzer svá studia na Přírodovědecké fakultě UK doktorátem přírodních věd (RNDr.). Hned po skončení studií nastoupil 1. října 1926 jako asistent do Fyzikálního ústavu České vysoké školy technické (nynější VUT) v Brně. Tam se poprvé setkal s výukou fyziky pro mediky, kterou tento ústav zajišťoval pro brněnskou lékařskou fakultu. Polovina jeho profesionální kariéry byla pak naplněna právě touto činností.

V roce 1928 nastoupil do Státního radiologického ústavu, kde působil jako vědecký pracovník odpovědný za kontrolu jáchymovského radia produkovaného zejména pro lékařské účely. Jeho publikace z tohoto období se zabývají průzkumem radioaktivity z přírodních zdrojů a v rámci toho též objasněním příčin jáchymovské nemoci horníků a návrhem preventivních opatření.

V roce 1945 nastoupil dr. Santholzer na Ministerstvo zdravotnictví, nejprve jako přednosta zdravotnicko-fyzikálního

oddělení, později jako vedoucí oddělení plánování zdravotnického výzkumu. V roce 1950 byl jmenován odborným asistentem a přednostou Ústavu lékařské fyziky Lékařské fakulty UK v Hradci Králové. Ve funkci vedoucího ústavu pracoval až do roku 1972. V roce 1951 byl současně pověřen výkonem funkce prvního děkana nově založené Vysoké školy chemicko-technologické v Pardubicích a vedením jejího Ústavu technické fyziky. V letech 1951–1958 byl náčelníkem katedry lékařské fyziky na Vojenské lékařské akademii JEvP, na kterou, ač nevoják, byl přijat v hodnosti plukovníka. V roce 1951 byl ustaven do funkce docenta lékařské fyziky, v roce 1953 byl jmenován profesorem.

Hlavní náplní vědecké práce prof. Santholzera na hradecké lékařské fakultě bylo monitorování radioaktivity ovzduší způsobené pokusy s jadernými zbraněmi. Tato tematika byla též obsahem jeho doktorské disertační práce s názvem *Výsledky sedmiletého měření atmosférického spadu*. Kromě aktivity spadu byly v doktorské práci také uvedeny výsledky obsahu Sr 90 v mléce v letech 1957–1960.

Prof. Santholzer publikoval 117 původních vědeckých prací, 60 odborných sdělení a řadu učebnic pro mediky. Byl autorem článků, překladů a knížek popularizujících vědu, zejména atomovou fyziku. Napsal první knížku publikovanou u nás na téma kosmických letů s podtitulem *Jak na ně pohlíží střízlivá věda a co bude z dnešních vědeckých fantazií pravděpodobně uskutečněno*. Na rozdíl od mnoha současných prognostiků byl schopen odhadnout, kterým směrem se bude vývoj v oblasti jeho odborného zájmu ubírat. V knize popsal význam vícestupňových raket, uvažoval o vyslání rakety bez posádky na oběžnou dráhu kolem Země a o řadě jiných etap kosmického výzkumu včetně vyslání lidí do vesmíru. Prof. Santholzer se zajímal také o novinky z jiných oborů a jako jeden z prvních u nás publikoval o možnostech televize. Pochopení a zájem o jiné obory byl charakteristický po celou dobu jeho profesionální dráhy a nemalou měrou se zasloužil o to, že při Ústavu lékařské fyziky vzniklo Oddělení výpočetní techniky, které bylo, jako první lékařské pracoviště v Československu, vybaveno v roce 1964 číslicovým (v tehdejší terminologii samočinným) počítačem.

Prof. Santholzer byl i vynikajícím pedagogem. Pregraduální výuce se kromě přednášek věnoval i v praktických cvičeních a v nesčetných hodinách konzultací, což u profesorů nebyla, a bohužel ani dnes není zcela běžná věc. Po skriptech, která napsal pro vojenské mediky, byl i editorem a hlavním autorem první poválečné celostátní učebnice *Lékařské fyziky*. Významná byla i jeho činnost ve výchově postgraduální. Pod jeho přímým vedením vyrostlo 5 docentů UK, z nichž dva se postupně stali jeho nástupci ve funkci přednosta Ústavu lékařské biofyziky.

(Prof. MUDr. Pravoslav Stránský, CSc., je emeritním přednostou Ústavu lékařské biofyziky)

Jako každoročně, letos již podeváté, vydala Psychiatrická klinika sborník vybraných esejí z Lékařské psychologie, které píšou studenti 3. ročníku jako součást zápočtu z tohoto předmětu. V předmluvě k tomuto sborníku píše přednosta kliniky prof. Jan Libiger mimo jiné:

„Eseje z pera studentů anglického i českého magisterského programu byly stejně jako každý rok vybrány učiteli studentů. Promítají se do nich obdobná témata jako v minulosti: setkání s pacienty a zdravotníky v průběhu ošetrovatelské praxe po 2. ročníku, etické problémy medicíny, především eutanázie, a vlastní příběhy. V esejích se někdy ozývají také osobní nejistoty a pochybnosti o povaze lékařského studia, které zachycují prožitky spojené s počátky seznámení se s medicínskou praxí.

Eseje jsou sondou do myšlení a postojů studentů. Pro jejich učitele je užitečnou připomínkou, že studenti mají často vyhraněné a kvalifikované názory na řadu problémů, o kterých na semináři nebo u zkoušky mluví konvenčně nebo strojeně. Jsou příležitostí jak vytvořit oboustranně užitečný prostor pro diskusi, který se v průběhu výuky občas hledá obtížně.

Eseje vydáváme s nadějí, že budou zajímavým čtením pro učitele našich studentů a časem i pro ně samotné. Mohou přispět ke kontinuitě jejich lidských i odborných postojů, které budou během studia a praxe vystavovány zkouškám a pochybnostem“.

Z celkem 21 publikovaných esejí jsme vybrali jednu, která nás obzvlášť zaujala.

Jeden můj týden „prázdnin“

MARTINA NOVOTNÁ

K zápočtovým povinnostem ve druhém ročníku studia medicíny patří i tři týdny strávené na různých odděleních v rámci předmětu Základy praktického lékařství. Naším úkolem bylo vžít se do role zdravotní sestry na námi předem vybraných odděleních, týden na chirurgii, týden na jakémkoli oddělení interní medicíny a v neposlední řadě týden v sociálním zařízení. Přestože je to ukousnutí velké části prázdnin, mohu na sebe upřímně prozradit, že jsem se těšila a ráda bych vám tímto prozradila některé mé zkušenosti a zážitky.

Ze sociálního zařízení jsem si bez rozmýšlení vybrala Hospic Anežky České. V blízkosti Červeného Kostelce bydlí moje babička, tudíž jsem spojila školní povinnosti s prázdninovým týdnem stráveným u prarodičů, a také o tomto hospici vím již od mé prababičky, která zde pobývala v posledních dnech svého života.

Myslím, že každý člověk, který prvně přichází jako návštěvník do hospice, má v sobě ukrytý nepříjemný pocit. Vchází do budovy, která je pro tři čtvrtiny lidí, kteří sem přichází jako klienti, posledním místem před smrtí. Ani já jsem tomuto pocitu nedokázala zabránit, byť jsem šla s hrdostí profesionála pro svou první zkušenost s praktickou medicínou. Všechny ty zmatečné pocity ze mě spadly s otevřením dveří do budovy. Ta příjemná atmosféra vstupní haly, mě zastavila: „Jsem

vůbec na tom správném místě?“. Byla jsem. Opustila jsem své dojmy a vyhledala sestru, která mě zasvětila do mých povinností. Byla jsem poučena, provedena celou budovou od kuchyně přes kapli až po skladiště prádla a nakonec seznámena s právě pracující partou sestřiček. A hned jsem se ocitla na pokoji pomáhat s ranní hygienou.

Ten týden utekl jako voda, měla jsem stále co na práci. Když jsem nerozdávala léky nebo nepřihlížela u umění obvazové techniky, chodívala jsem si povídat s pacienty. Poznala jsem spoustu lidí a s jejich způsobem vyrovnání se s vlastním životním osudem. Ale teď bych se ráda podělila o jednu situaci, která ve mně zanechala dosti otázek a zamýšlení.

Hned druhý den mě „práce“ byla do hospice přivezena žena z onkologického oddělení. Po přidělení pokoje ji „přebírá“ jeden z pěti lékařů, kteří mají na starosti hospicové pacienty. Po základním vyšetření přišel pan doktor na sesternu rozčarován. Paní se dožadovala chemoterapie a ozařování, které dostávala na onkologii. Po příjezdu jejích příbuzných se všechno vyjasnilo. Nepřáli si totiž, aby se jejich maminka dozvěděla o svém stavu. Doktor na onkologii, který tuto paní propouštěl, jí tvrdil, že další léčbu bude mít v jiném zařízení. V tu chvíli došlo na spoustu otázek a celá situace vyústila v ohromnou hádku mezi lékařem a příbuznými pacientky. Přestože jsem jenom přihlížela, bylo

mi opravdu nepříjemně. Na jedné straně stálo jedno z kritérií pro přijetí do hospice a to, že kauzální léčba byla ukončena a je nahrazena léčbou symptomatickou a že by měl být pacient s tímto seznámen. Druhá strana, strana rodiny, měla snahu, aby pacientka dožila v příjemném prostředí s plnou péčí a bez bolesti, aniž by věděla, že umírá. Přes všechna odmítání se nakonec doktor rozhodl říci pacientce pravdu. Vzhledem k tomu, že její věk nebyl vysoký a její psychická stránka byla také v pořádku, myslím, že by mé rozhodnutí bylo stejné. Nastaly hodiny a hodiny neustálého pláče a odmítání s kýmkoli mluvit. Až třetí den byla pacientka ochotná hovořit o svých pocitech a já byla jednou u toho. Měla jsem jít vystřídat sestru, která tam strávila několik hodin. Sedla jsem si na židli vedle lůžka a nevěděla, co říkat, jak se tvářit, prostě nic. Byla jsem hozena do vody, aniž bych uměla plavat. Po několika minutách snahy o slova útěchy jsem to vzdala. Bylo mi zle, tak moc jsem chtěla být pryč z toho pokoje. Jak tohle dokáže člověk zvládat třeba celý život? Je mi 22. Co vím o životě a jak mám tedy radit? O smrti! Co když řeknu něco, čím všechnu snahu sester přede mnou zkažím? Když jsem protřela oči po několikavteřinovém zatmění, zjistila jsem, že paní mluví. Mluví a mluví. Tak jsem seděla a nechala na sebe sypat lavinu nářku. Strávila jsem u ní bezmála tři hodiny, během kterých jsem řekla snad pět vět. Příští den začala paní mluvit

o závěti a plánovat, co ještě všechno musí vyřídit a které vztahy musí v rodině urovnat.

Když přemýšlím o těchto dnech, o rozhodnutích lékaře, o důvodech, které měla rodina, a o pacientově potřebě znát pravdu, sama nevím, kde pravda je. A kdo mě naučí pravdu poznat, odhadnout situaci a člověka. Myslím, že jsem člověk, který umí komunikovat s lidmi (bez toho bych nejspíš nestudovala medicínu), ale nejsem si příliš jistá, jestli mi pár seminářů z lékařské psychologie zakončených zkouškou stačí k tomu, abych si osvoila všechny zásady a „triky“ v komunikaci s pacienty. A nejen s pacienty! Lékaře při jeho zaměstnání obklopují i jeho kolegové a také sestry a další zdravotnický i nezdravotnický personál. Ne, myslím, že určitě nestačí. Celoživotní

vzdělávání lékařů je zajisté nedílnou součástí jejich profese a každopádně by k tomu mělo patřit i vzdělávání na poli psychologickém. Myslím, že znalost psychologie je v profesi lékaře nepostradatelná.

Ještě bych vám chtěla povědět o jedné mé chybě, kterou jsem ukončila svůj týden praxe v červenokosteleckém hospici. Během těch pár dní jsem se stačila seznámit s pacientem, který tam přišel ve stejný den jako já. Měl velice starostlivou hodnou manželku, která u něho pobývala dnem i nocí a významně se podílela na jeho péči spolu s ostatním zdravotním personálem. Pán byl v terminálním stadiu rakoviny. Abych nezapomněla zmínit důležitou věc, neuměl česky. Manželka pocházela z Čech a žili spolu ve Velké Británii než onemocněl. Já jsem tam tou dobou byla jedi-

ná z hospice, kdo s ním uměl komunikovat v jeho rodném jazyce, a protože jsem s ním tudíž mluvila častěji než s ostatními pacienty, také mi víc přirostl k srdci. A to se velice projevilo, když jsem se s ním loučila můj poslední den praxe. Slzy se mi řinuly po tvářích a já to nedokázala zastavit. V tu chvíli jsem to cítila jako velkou prohru a byla jsem ze sebe zklamaná. Jsem si jistá, že na svou první profesionální chybu nikdy nezapomenu.

Na závěr bych chtěla říci, že mi „pracovní“ týden v hospici přinesl mnoho pozitivních, ale i negativních zkušeností a jsem moc ráda, že máme možnost, respektive povinnost, si zkusit práci zdravotníka už ve druhém ročníku. Vím, že k mému vytouženému povolání lékařky mě čeká nesmírně dlouhá a trnitá cesta...

GRADUATES NIGHT 2010

Pokud jsem udělal správně anamnézu slavnostního setkání našich zahraničních studentů na počest promujících kolegů z anglických studijních programů, tak se letos tato společenská akce (večer 7. května v hotelu Amber) konala již podesáté. Nikdo ze zúčastněných však toto jubileum nezminil, protože většina z nich už začátky nemůže pamatovat a já se dopočítal až „ex post“.

Jde o pozoruhodnou událost, protože je to asi jediná příležitost v průběhu celého akademického roku, kdy lze spatřit pohromadě téměř všechny naše studenty z anglických studijních programů (včetně postgraduálních). Dvě stě šedesát míst v sále bylo zcela vyprodáno, a protože je našich zahraničních studentů již 320, je zřejmé, že nevelký počet českých studentů i pedagogů nemusí být projevem jejich nezájmu o výjimečnou příležitost vidět velké množství hudebních, tanečních a pěveckých vystoupení, dokumentujících, že naši potenciální absolventi ze zahraničí velmi dobře naplňují ideální představy, že lékař by měl být všestranně rozvinutá osobnost. Proběhlo také tradiční vyhlášení ankety zahraničních studentů o nejlepší učitele jednotlivých ročníků - samostatně ve studijních programech General Medicine a Dentistry. Jedenačtyřicet studentů, kteří zahájili před 6, resp. 5 lety studia v angličtině obdrželo upomínkový dárek – tričko s logem naší LF. Bohatý program končil v hotelu Amber kolem půlnoci, kdy se oslavenci a jejich nejskaldnější fanoušci odebrali na sponzorovaný drink do nejmenovaného baru (hradeckého).

Tak jako vždy, přejeme i našim letos promujícím zahraničním studentům: Good luck in the last part of your State exam, our congratulation to your coming graduation and all the best in your future professional career!

Miroslav Kuba
Foto: Adrian Franke

Zpráva o knize

Jiří Mareš, Eva Vachková:
Pacientovo pojetí nemoci
I. MSD, Brno 2009, 146 stran.

Seznámení se s pacientovým pojetím jeho nemoci se dosud u nás nestalo součástí komplexní péče o nemocného a v učebnicích medicíny takovou stat nenajdeme. Znalost pacientova pojetí jeho nemoci hraje přitom důležitou roli pro získání jeho důvěry a to jak ve fázi stanovování diagnózy, tak i v terapii. Důvěru nemocného získá lékař tím snáze, čím lépe se seznámí s tím, jak se na nemoc dívá sám nemocný a dověde se pak vcítit do pocitů, které nemoc a její důsledky u nemocného vyvolávají. Publikace Mareše a Vachkové je první publikací v naší literatuře zabývající se uvedenou problematikou.

V první kapitole se autor zabývá vymezením pojmu pacientova pojetí nemoci a anglickou terminologií pro nemoc představovanou výrazy *illness*, *disease* a *sickness*. Zatímco pod pojmem *illness* se rozumí stav, kdy nemocný se necítí zdravý (tedy *unhealthy condition of body*), pod pojmem *disease* se rozumí určitá nemoc jako nosologická jednotka, např. zápal plic apod. Výraz *sickness* pro nemoc je používán hlavně v americké angličtině, v Anglii nejčastěji ve spojení být nemocen (to be sick – poznámka L. Ch.).

Ve druhé kapitole se autorovi podařilo nalézt na podkladě neobyčejně pečlivého

studia světové literatury, ne vždy snadno dostupné, celkem 8 modelů pacientova pojetí nemoci. Blíže pak analyzuje pět typů teoretických modelů. Rozlišuje (1) modely založené na vztahu jedince a nemoci, (2) modely pacientova názoru na zdraví a nemoc, který lze použít u relativně zdravých lidí k prevenci onemocnění (důsledky kouření, konzumace alkoholu), (3) modely pacientova plánovaného chování, to je zachycující do jaké míry je jedinec připraven a ochoten se chovat a jednat v situacích důležitých, případně rizikových pro jeho zdraví, dále (4) Leventhalův model, který je výslednicí toho, co si na jedné straně nemocný sám myslí a na druhé straně, co se dozvídá od zdravotníků a konečně (5) model pacientových osobních zkušeností s nemocí, kde se uplatňují i sociální dopady nemoci.

Třetí kapitola je věnována problematice ošetřovatelství a specifické ošetřovatelské péče se začleněním pacientova pojetí nemoci do komplexní péče o nemocného. Jde tu o porozumění pacientovu pohledu na nemoc a z toho vyplývajících reakcí a chování.

Čtvrtá kapitola nás seznamuje s pohledem dítěte na nemoc a s vývojem dětského pojetí nemoci v závislosti na věku a s diagnostikou dětského pojetí nemoci.

V páté metodologické části je uvedeno celkem deset metod snažících se o kvantitativní zhodnocení pacientova pojetí nemoci. Závěrečná část je věnována vytvoření české verze dotazníku zaměřeného na vnímání nemoci (IPQ-

-CZ – *Illness Perception Questionnaire – Czech Version*: Mareš, Šmejkal, Štanglová). V pilotní studii zahrnující celkem 79 nemocných autoři sledovali: 1. trvání nemoci a její charakter (akutní/chronický) z pohledu pacienta, 2. důsledky nemoci z pohledu pacienta, 3. možnost ovlivnění nemoci, 4. léčitelnost nemoci podle pacienta, 5. pacientovo porozumění vlastní nemoci a 6. časový průběh nemoci z pohledu pacienta a jeho prožívání nemoci. IPQ-CZ dotazníku bylo použito u dvou skupin nemocných – s chronickým onemocněním a s onkologickým onemocněním. Dotazník IPQ-CZ je vhodný způsob k navázání rozhovoru lékaře s pacientem a k získání jeho důvěry. Nepokrývá ovšem všechny důležité otázky, které citlivě vedený rozhovor lékaře s nemocným může poskytnout, jako: jaké jsou jeho rodinné a pracovní poměry, trávení volného času, záliby a další.

Do jaké míry a kdy se podaří, aby pacientovo pojetí nemoci se stalo u nás součástí komplexní péče o nemocného je otázná. Tuto řečnickou otázku si dovolím zodpovědět nepřímou. Při jedné ze svých návštěv se mne nám známý prof. Schirger z Mayo Clinic zeptal, kolik nemocných vyšetřím ve své dopolední ambulanci. Když uslyšel počet, s překvapením reagoval: „Já si mohu objednat pouze čtyři nemocné, ty pak ale znám dokonale“.

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
Kabinet dějin lékařství

CO TAKÉ ZAZNĚLO V SENÁTU ...

Častý diskutér J. K.

vedl svůj příspěvek slovy: „Už jsem byl upozorněn, abych byl v rozpravě opravdu poslední. Já nebudu nikoho provokovat k tomu, aby po mně vystupoval.“ Poté následovalo vtipné, ale dlouhé vystoupení, v němž si kladl otázky, postupně si na ně odpovídal a stupňoval svou zlobu. Když udělal dramatickou pauzu, tak situace využil předsedající místopředseda Senátu J. L. a řekl: „Pane kolego, prosím vás, já bych vám chtěl... Já vám chci poděkovat, že jste zatím nevyprovokoval nikoho jiného než sebe – a můžete pokračovat.“ (Značné veselí v sále.)

Dilema místopředsedy vlády M. Š. – (měl zaujmout stanovisko)

Mám k projednávanému pozměňovacímu návrhu velkou výhradu, a proto je moje stanovisko neutrální.

Diskriminace mladých žen

Do Senátu mohou být voleny jenom ženy nad čtyřicet let. Není to diskriminace, táže se pan senátor J. K.? Jak by to tady oživila pětadvacetiletá děvčata, kdyby tady mohla být, a také by si mohla hájit tu svoji mladou nekonzervativní skupinu. A není tomu tak. A vadí to někomu – kromě mne? Nevadí.

Ilustrace Michael Marčák

Na schůzích Senátu PČR vyslechl a ze stenografických záznamů zpracoval Karel Barták

Můj studijní pobyt v Bergenu

Jostedal glaciár – největší ledovec v Evropě

Na program Erasmus jsem se přihlásila v letním semestru prvního ročníku svého doktorského (Ph.D.) studia. Tématem mé dizertační práce je Sjögrenův syndrom, a proto jsem byla potěšena přijetím ke studijnímu pobytu na Gade Institute, Department of Immunology na univerzitě v Bergenu (Norsko), kde se této problematice speciálně věnují.

Mé skandinávské dobrodružství začalo 11. srpna 2009. Jak už je mým zvykem věst si deník ze zajímavých cest, ani Norsko nebylo výjimkou.

Den první: Vzhůru do oblak! Při přistávání poprvé vidím, co to jsou norské fjordy. Pevnina a hory vyběhající do moře, vytvářející zvláštní přírodní obrazce a úkazy. V tu chvíli si potvrzuji správnost svého rozhodnutí, strávit půl roku v norském království. Na letišti na mě čekal profesor z Department of Immunology, který se mi sám nabídl, že mě odveze na studentské koleje. Cesta byla příjemná, dozvěděla jsem se základní údaje o Bergenu, nejdešivějším městě v Evropě, ležícím mezi sedmi horami. Po velmi milé a uvolněné konverzaci jsme spočinuli před šedivým panelákovým komplexem studentských kolejí. Již před odjezdem jsem byla upozorněna, že studentské koleje Fantoft nepatří mezi nejmodernější a nejvyhledávanější norskými studenty, kteří dávají přednost spíše privátním bytům. Naopak fantoftské koleje byly vyhlášené jako obydlí téměř všech zahraničních studentů přijíždějících do Bergenu na půlroční nebo roční stáže. Ponurou chodbou jsem došla ke svému pokoji, otevřela jsem staré dřevěné dveře a dýchl na mě cigaretový zápach. Zapnu lampu, která začala slabě poblíkávat. Koupelna se zvláště řešeným odpadem a dírou přímo pod umyvadlem. Můj pokoj s výhledem do křoví a jednou funkční žárovkou.

Vyšla jsem na obhlídku okolí a před kolejemi vidím sedět moji novou kamarádku, Slovenku, která se mnou letěla z Prahy. Čekala na další Češky, které tady byly již od soboty. Tak jsem se skamarádila s prvními „erasmáckými“ kolegyněmi a od té doby jsem už sama nebyla. Šli jsme k Češkám do apartmánu na první výzvědy, uvařily jsme si sblížovací

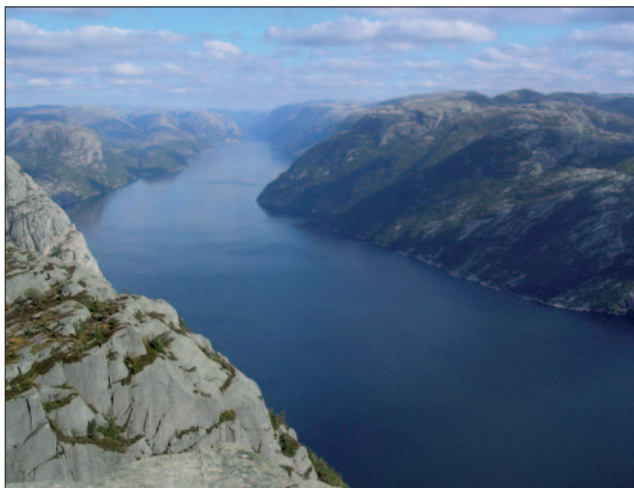
kafe a informace se začaly valit plným proudem. Pociťovaly jsme zvláštní napětí a stres z nepřeberného množství nových informací a v každé z nás kolovala neustále omílaná otázka, jakpak to tu všechno asi zvládneme. Druhý den bylo ale vše vykoupeno. Ráno před kolejemi na mě čekal profesor se svou manželkou, oba pracující ve vedoucích funkcích v Gade Institute. Vyjeli jsme směr Haukeland Hospital, kde se nacházelo místo mého působiště. Výzkumný ústav byl těsně před mým příjezdem přestěhován do kompletně nové, moderní, prosklené, architektonicky velmi vydařené budovy. Profesor mě uvedl k mému pracovnímu stolu a představil mě novým kolegům; po pravici profesor z Alabamy a po levici postgraduální studentka z Norska.

Druhý den jsem se konečně připojila ke své oficiální skupince mediků. V prvním týdnu zde totiž probíhal tzv. introductory week, kdy jsou všichni přítomní „Erasmus studenti“ rozděleni do skupin dle příslušných fakult, přičemž každá skupina má svého norského vůdce, který pečlivě informuje co je nezbytné udělat po příjezdu a jak se zapsat jako student na Univerzitetet i Bergen. Ve své medicke skupině jsem z Čech byla jenom já, všech ostatních třináct členů bylo z Německa. Norská strana tento den organizovala oběd, takže jsem poprvé okusila pravé norské krevety, lososa a tresku. Odpoledne jsme šli poprvé nakupovat potraviny do obchodního centra. Skutečnost, že Norsko patří k nejdražším zemím Evropy, se nám velmi rychle potvrdila. Zásadou bylo nepřepečítávat a kupovat, na Norsko ještě relativně levné, produkty rybolovu. Lososi, krevety, pangasius či sledi byli na denním jídelníčku.

Kjerag – zaklíněný balvan mezi dvěma skalami

Jeden z nejhezčích fjordů v Norsku – Lysefjord

Třetí den probíhalo ve student centru oficiální uvítání nově příchozích zahraničních studentů. Ve velké přednáškové hale se promítala hodinová prezentace o Norsku (Norsko má 4,8 milionu obyvatel), Bergenu (asi 250 000 obyvatel, 2. největší město po Oslu), o kultuře a tradicích. Norské studentky nám předvedly tanec v národních krojích. Pak byli vybráni tři studenti a ochutnávali tradiční norské pokrmy – rybí tuk, slanečky, a hnědý sýr. Po přestávce následovala politická přednáška o postoji Norska k Evropské unii. Norsko není členem EU, především kvůli případnému omezení těžby ropy a rybolovu. Je velkým výrobcem poměrně čisté elektrické energie, která se z více než 99 % vyrábí v hydroelektrárnách. Norsko je už třetím rokem za sebou na prvním místě ve světě pokud jde o životní úroveň.

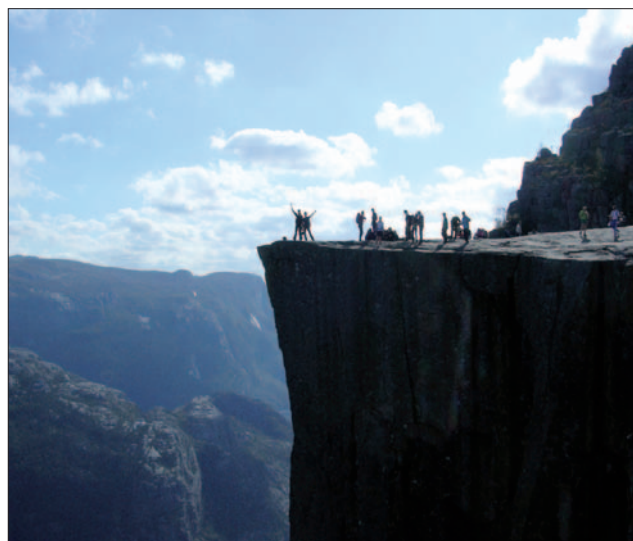
Den čtvrtý: Ráno v devět nás ve student centru čekal muffin a pravá norská káva (černá silná káva bez mléka a cukru, kterou Norové velmi rádi a hojně pijí). Pak jsme si vyslechli přednášku o plagiátorství. Opisování článků z internetu či z knížek bez uvedení citací se zde v Norsku trestá i vyloučením ze školy. Na psychologické přednášce byli rozbíráni Norové jako národ, jejich chování, nátura a přístup k ostatním lidem. Norové si vůbec nepotrpí na oslovování tituly, všichni se bez rozdílu věku či postavení mezi sebou zdraví norským "hei" a křestním jménem. Jsou obecně velmi milí a nekonfliktní národ. Také si velmi cení, když student s učitelem otevřeně diskutuje a prosazuje svůj názor.

Den pátý: Na 19. hodinu jsem byla pozvaná na Welcome party organizovanou pro nové příchozí postgraduální studenty. Akci pro celý ústav pořádal náš profesor imunologie s manželkou v jejich domě. Na úvod bouchlo prvotřídní šampaňské. Jídlo bylo pro mě exotické – mušle v bylinkové omáčce, krevety v rajčatovém nálevu, ryby na několik způsobů, také výborné meat balls, saláty se zálivkami a kousky mozzarely nebo pro vegetariány teplý zeleninový koláč. Posezení bylo velmi příjemné, navázala jsem kontakt se svými budoucími kolegy a opět se o trochu přiblížila norské kultuře...

Po absolvování prvního seznamovacího týdne jsem začala pravidelně docházet do výzkumného ústavu haukelandské nemocnice. Výzkumný institut je rozdělen do tří sekcí, sekce pro imunologii, mikrobiologii a patologii. Můj supervizor byl profesor Torbjørn Hansen, se kterým jsme pracovali na novém výzkumném projektu „Expres Toll-like receptorů 7 a 9 na B lymfocytech z periferní krve pacientů se Sjögrenovým syndromem“. První měsíc se na mém stole stále jen

hromadily odborné články týkající se přiděleného tématu a související dizertační práce, které mi pomohly získat potřebný imunologický základ. Nejprve jsem lehce propadala panice, protože mi připadalo, že vůbec ničemu nerozumím. Postupujícím časem, aplikováním teorie do praxe, konzultováním se supervizorem a ostatními členy týmu, jsem pomalu ale jistě pronikala hlouběji do problematiky. V laboratoři se dodržovaly striktní sterilní podmínky, nosili jsme speciálně určené pláště a přezůvky. Po úvodním tréninku v laboratoři jsem začala se separováním buněk pomocí magnetu a hodnocením exprese Toll-like receptoru metodou PCR, zároveň jsem i pomalu pronikala do tajů průtokové cytometrie. Ve druhé polovině mé půlroční stáže jsme rozšířili projekt o stimulaci buněk receptorovými agonisty a měření množství protilátkové odpovědi metodou ELISA. O svých pokrocích jsem podávala zprávy ve formě krátkých sdělení. Totiž každý týden ve středu a v pátek byly na programu cykly odborných seminářů. Přednášel vždy jeden vybraný člen týmu, ať už doktorand či profesor. V rámci středečních seminářů přednášeli hlavně doktorandi o svých projektech a podávali tzv. progress reporty. Páteční semináře obnášely prezentaci nedávno publikovaných článků. I já jsem ihned byla začleněna do tohoto systému. Cílem mé první přednášky bylo představit sebe, Českou republiku, Hradec Králové a činnost, které se věnuji v Ústavu klinické imunologie a alergologie a na Stomatologické klinice. Další tři přednášky už byly zaměřené na můj výzkumný projekt a prezentaci souvisejících článků. Odměnou za mou přednášku o Sjögrenově syndromu byla večeře v nádherné secesní restauraci, doplněná ochutnávkou jablečných moštů a ovčích sýrů z Hardangerfjordu. K večeři se podávala typická norská specialita – pinnekjøtt (ovčích žebro se stouchanými brambory) a k tomu archivní červené víno.

O víkendech zbýval čas na cestování, zábavu a společenský život. Díky důmyslnému norskému studentskému programu Buddy Bergen, kdy ke každému zahraničnímu studentovi je vybrán jeden místní student, jsme poznali norskou kulturu. Soutěžilo se mezi jednotlivými státy o nejlepší kuchyni, kde jsme se umístili po Thajsku, Francii a Itálii na krásném 4. místě. Pravidelně se pořádaly mezinárodní filmové večery, hry a akce. Jako každý správný Bergeňan jsme museli i my zdolat všech sedm kopců obklopujících město. Sice jsme je nezvládli všechny v jeden den, jak je u norských rychlolezců

Preikestolen, v překladu kazatelna; 604 metrů nad hladinou moře

zvykem, ale i tak jsme na sebe byli náležitě pyšní. Do konce září se daly podnikat výlety lodí na blízké fjordy. Prvním navštíveným byl samozřejmě nejznámější Sognefjord, největší fjord v Norsku a druhý největší na světě. Při zpáteční cestě jsme se kochali přírodou připomínající Tolkienova Pána prstenů a nevynechali jsme ani jízdu Flamsbanou, nejstrmější železnici na světě považovanou za mistrovské dílo norského strojírenství. Další výlet byl směřován k jednomu z nejznámějších vodopádů v Norsku, Vøringsfossen (182 m), který se nachází v národním parku Hardangervidda. Mezi dobrodružnější výlety patřil výstup na skalní blok Preikestolen vysunutý ze svislé stěny, považovaný za jeden z velkých přírodních úkazů. A o kousek dál proslulá turistická atrakce – Kjerag, balvan uvízlý mezi dvěma skalami. Při pohledu dolů do hluboké propasti se doslova tajil dech. Náš výlet na Jostedalský ledovec rozhodně patřil mezi vrcholná navští-

vená místa. K největšímu ledovci pevninské Evropy jsme dopádlovali na kajaku po ledovcovém jezeře a s pomocí maček a cepínů přešli až na druhý konec rozlehlého ledovce. Historicky jsme se obohatili v hlavních městech Norska a Švédska, Oslu a Stockholmu.

Jsem velice ráda, že mi bylo umožněno zúčastnit se zahraniční stáže. Byl to pro mne velký přínos nejen profesní, ale také osobní. Zdokonalila jsem se v angličtině, osamostatnila jsem se, našla spoustu nových mezinárodních přátel a prožila něco, na co budu vzpomínat celý život. A proto všem studentům, kteří plánují vyjet na zahraniční stáž přeji, aby se jim přinejmenším dostalo takového štěstí na dobré lidi a skvělé zážitky, jaké jsem v Norsku získala já.

MUDr. Irena Berglová
Stomatologická klinika
a Ústav klinické imunologie a alergologie

Fotbal

V dubnu se uskutečnilo již tradiční fotbalové utkání „študáci vs. kantoři“. Letošní rok přinesl několik změn. Hráči nastoupili ve slušivých dresech s jmenovkou, studenti zvolili barvu bílou, zaměstnanci modrou. Vítěz obdržel poprvé putovní pohár, na kterém budou zaznamenány dosažené výsledky v jednotlivých letech. Nezměnilo se však místo konání a pravidla. Na hřiště Základní školy ve Štefcově ulici nastoupila osmičlenná družstva (7 mužů + 1 žena) a hrálo se 2x45 minut, s možností neomezeného střídání v průběhu hry. Počasí tentokrát nepřálo, hrálo se za velkého chladna, ale naštěstí bez deště. Překvapivá byla proto dost značná divácká kulisa. Skupina půvabných roztleskávaček výrazně povzbuzující studentský tým projevila značnou odolnost vůči chladu. Přestávku mezi oběma poločasy zpestřila komponovaným vystoupením na reprodukovanou hudbu, což publikum (i hráči) ocenilo velkým potleskem. Učitele opět povzbuzoval v doprovodu maminky i věrný již tříletý fanoušek, oděný ve slušivém úboru.

Družstvo učitelů bylo posíleno dalšími hráči z fakultní nemocnice. Mezi studenty dostali přednost především studenti 6. a 5. ročníku, pro které to byla poslední možnost si zahrát v týmu. Zápas zahájila tradičně výkopem doc. Stoklasová. Zápas se odehrával ve velmi svižném tempu a přihlížející se shodli, že to bylo prozatím nejkvalitnější utkání. Ze začátku se projevila lepší sehranost celku studentů, kteří se dostali rychle do vedení a měli i herní převahu. Pak se ale hra vyrovnala, což se projevilo na skóre; během čtvrt hodiny bylo vyrovnáno. Druhý poločas probíhal za mírné převahy studentů, jejichž snažení bylo odměněno v 53. minutě vítězným gólem. K vidění bylo dost pohledných kombinací i urputné boje, několik výborných zásahů brankářů, ale také něco nepřesných střel. Všichni aktéři bojovali s plným nasazením, nedovolených zákroků bylo minimum a tak nebylo třeba hledat lékaře.

Oba kapitáni byli spokojeni s nasazením všech hráčů. Kapitáni mužstev ohodnotili výkony zejména P. Hoffmana, brankáře M. Reka a J. Melka, střelce dvou gólů. Na uspořádání akce a finanční podpoře se podílely Lékařská fakulta a Asociace studentů medicíny.

Průběh zápasu asi nejvíce okomentovala jedna z diváček, když řekla: „Zvítězili všichni, kteří nezmrzli.“

Něco pro statistiky:

Zápas skončil výsledkem 3 : 2 (poločasy 2 : 2).

Rozhodčí: mgr. Jiří Pácalt, asistenti Pavel Ježek a Aleš Polcar.

Střelci branek:

studenti – J. Melek (8. a 15. min), J. Brada (53. min)

učitelé – vlastní studentů (20. min), J. Holubec (32. min)

Sestavy družstev jsou bez tradičního rozestavení, protože díky střídání se posty v průběhu hry měnily.

Studenti: Ján Melek (6. r.), Milan Hloušek (6. r.), Martin Voborník (6. r.), Michal Císař (5. r.), Jakub Navrátil (5. r.), Alexander Šavel (5. r.), Ján Brada (4. r.), Pavol Buňa (4. r.), Jan Čeněk (4. r.), Pavel Kelnar (4. r.), Petr Kelnar (4. r.), Tomáš Zaydlar (4. r.), Kateřina Kubínová (3. r.), Jana Zaydlarová (3. r.)

Učitelé: mgr. Michal Dunda (KTV), dr. Petr Hájek (anatomie), doc. Josef Hanuš (biofyzika), dr. Peter Hoffman (rtg), mgr. Jan Holubec (KTV), mgr. Miroslav Kovařík (fyziologie), mgr. Pavla Staňková (fyziologie), mgr. Jindřich Křoustek (KTV), dr. Otto Kučera (fyziologie), mgr. Michal Kuchař (anatomie), dr. Jan Laco (FÚP), dr. Petr Motyčka (chirurgie), mgr. Jana Paulů (KTV), dr. Miroslav Podhola (FÚP), Michal Rek (rtg), mgr. Iveta Szakošová (KTV).

Alena Stoklasová

Foto: P. Stegmann

* 1940 ve Rtni v Podkrkonoší, malíř, grafik, propagační výtvarník

Původně se vyučil zámečníkem a vystudoval Průmyslovou školu strojní. Jeho výtvarné vzdělání začalo ve výtvarném kroužku v Úpici, pokračovalo studiem grafiky na lidové konzervatoři a soukromě si doplňoval další znalosti potřebné pro výtvarníka u Jiřího Kodyma v Náchodě. Pracoval jako propagační výtvarník až do roku 1994, kdy stálé zaměstnání vyměnil za svobodné povolání. Později také vyučoval na Střední škole propagační tvorby a polygrafie ve Velkém Poříčí u Hronova. Vystavoval na řadě samostatných i kolektivních výstav doma i v zahraničí, účastnil se národních přehlídek či souborných výstav věnovaných současné české grafice.

V Galerii Na Hradě vystavoval v květnu – červnu pod názvem Vnitřní krajiny především grafiky a kolorované kresby. Všechny Farského práce dokumentují bohatství fantazie a neohraničenost autorova světa asociací. Třebaže nechává diváka nahlédnout do svých vnitřních krajin, nezapře každodenní inspiraci lidmi a světem kolem nás.

I. Juranová

Jeden den v září (kresba)

Jak vzniká výtvarný salon?

Východočeský výtvarný salon je pravidelnou každoroční akcí, kterou pořádá Unie výtvarných umělců východních Čech a která je zároveň součástí královéhradeckého Mezinárodního divadelního festivalu. Od roku 2008 má salon domovské právo v Galerii Na Hradě, jejímž provozovatelem je naše Lékařská fakulta. V prostorách Sloupového sálu a přilehlé učebny se letos sešlo 92 prací od 51 autorů. Pojďme se však podívat, jak takový výtvarný salon vzniká!

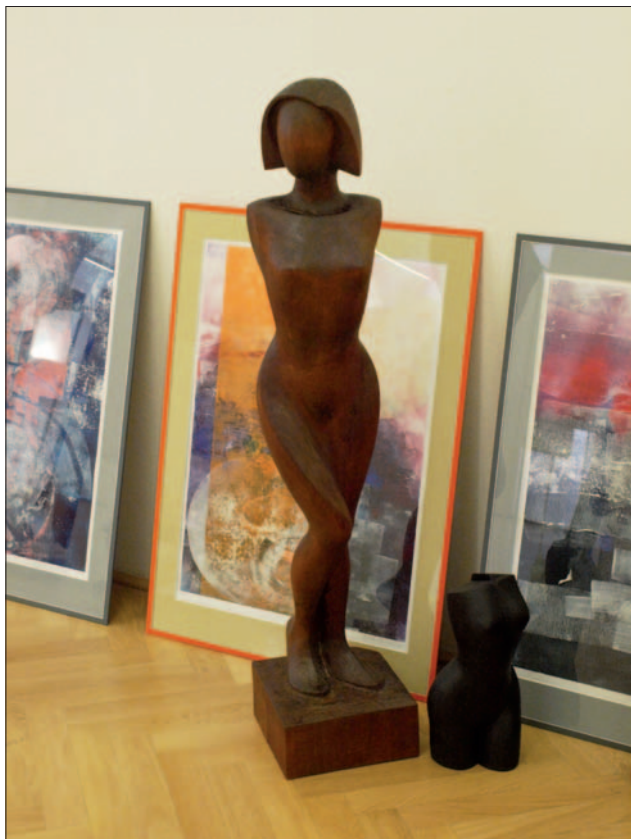
Dříve než samotná výstava musí být pochopitelně vytvořeno dílo hodné vystavení, a jelikož se v tomto případě jedná o kolektivní výstavu, musí jednotliví autoři svoje práce na salon přihlásit. Výstava tak každoročně může být přehlídkou toho nejnovějšího z východočeských ateliérů. Expozice se instaluje obvykle jeden den před vernisáží. Tichá ulička Na Hradě se proto proměnila v poměrně rušnou, s plno auty a výtvarníci postupně přijížděli a přinášeli obrazy, bedny, balíky a balíčky, ze kterých se vybalovaly jednotlivé exponáty.

Prostory Galerie Na Hradě byste v tu chvíli zcela jistě nepoznali. Tady se čistilo, utíralo, natíralo, stěhovalo, musely se sestavit přivezené panely, takže byla zapotřebí každá volná ruka. Já sama při pobíhání s fotoaparátem jsem se obávala,

jestli moje lelkování není trochu nevhodné a neměla bych raději také pomoci. Musím totiž dodat, že úklid, stěhování i sestavení expozice si zajišťují výtvarníci sami a nepostrádají dostatek zručnosti a zkušeností (foto 1).

Celá příprava salonu je tedy také ideální příležitostí k setkáním a kratším či delším přátelským debatám. Stále se

někdo vzájemně vítá, zdraví a v galerii to chvílemi hučí a bzučí jako ve včelím úlu, neboť se jednotlivé rozhovory v klenutém prostoru o sebe vzájemně tříští a vytvářejí velmi zvláštní zvukovou kulisu.

Z původního chaosu se pomalu klube jakýsi organizovaný prostor. Panely se dostávají na svá místa. U stěn se hromadí obrazy, které čekají na zavěšení. Některé z nich postupně mění svoji polohu, i několikrát; ne vždy je snadné nalézt nej-

vhodnější umístění. Ve vzduchu je cítit čerstvá barva, ale i zvláštní vůně dřeva nebo vypálené hlíny; některé exponáty prostě voní novotou (foto 2).

Příprava expozice zabere dost času, takže v galerii je živo až do odpoledních hodin. Zavěšením všech obrazů a rozmístěním plastik však práce ještě nekončí. Každé dílo musí dostat svoji popisku, a potom následuje finální úklid, aby snad někde nezůstal zapomenutý hadr, štětka nebo plechovka s barvou. Ve středu 23. června je na slavnostní vernisáž vše připraveno. Hudební doprovod obstarává jeden z výtvarníků – Miloš Chromek, návštěvnost je opět více než hojná. Popularita Východočeského výtvarného salonu rok od roku roste.

Ke shromážděným promluví proděkan fakulty prof. Miroslav Červinka a kurátor výstavy dr. Josef Bavor (foto 3).

Iveta Juranová

HISTORIE MEDICÍNY VE FILATELII (6)

Z archivu M. Vostatka

IGNÁC FILIP SEMMELWEIS – zakladatel antiseptiky v medicíně

Narozen 1818 v Budapešti, promoval na lékařské fakultě ve Vídni 1844. Od roku 1846 byl asistentem na I. porodnické klinice ve Vídni. V té době na klinice umíralo 20–25 % rodiček na „horečku omladnic“ – puerperální sepsi. Semmelweis se všimnul, že úmrtnost je mnohem vyšší na oddělení, na němž pracovali medici, kteří k porodům často přicházeli přímo z pitevny. Již v roce 1847 proto vyžadoval od personálu porodnice, aby si před vyšetřením jednotlivých pacientek umyly ruce roztokem chlorového vápna. Během jednoho měsíce došlo k dramatickému poklesu úmrtnosti na horečku omladnic na 2 %.

Tyto výsledky však nepřesvědčily přednostu kliniky, většinu odborníků z oboru a dokonce ani slavného patologa Virchowa, a Semmelweis se stal terčem kritiky a zesměšňování.

Znechucen poměry ve Vídni, vrátil se roku 1850 do Budapešti, kde se posléze stal profesorem porodnictví. Uplatněním své metody antiseptiky zde dosáhl snížení úmrtnosti rodiček na 0,85 %, přičemž v téže době byla úmrtnost např. ve Vídni a v Praze stále 10–15 %.

V roce 1865 se Semmelweis nervově zhroutil a krátce nato zemřel na psychiatrii ve Vídni.

Známku vydala rakouská pošta v roce 1965 ke 100. výročí úmrtí, v nákladu 3 mil. kusů.

Z HISTORIE ČESKÝCH ŠPITÁLŮ

Špitál v bývalém třebíčském ghettu

Třebíč – město při řece Jihlavě pod Strážnou horou – je založena r. 1101, kdy zde moravská úřední knížata zakládají benediktinský klášter. Jméno získala s největší pravděpodobností od opevněného dvorce, patřícího jistému Třebkovi. Pod klášterem brzy vzniklo středověké město, od doby Karla IV. je opevněno hradbami.

Naše kroky nás zavedly do křivolakých uliček Židovského města, dlážděných říčními valouny (foto 1), do tajemných průchodů (foto 2), k miniaturním domkům s nízkými vchody, k náměstíčku jako dlaň (foto 3). Byla zde radnice, chudobinec, špitál, škola a synagoga. V 18. stol. zde žilo již kolem 1 000 lidí a tvořilo přes 50 % obyvatelstva města. Židovská čtvrť je dnes jedinou ucelenou židovskou památkou v Evropě, zapsanou v seznamu UNESCO, mimo Izrael.

Obyvatelé této čtvrti měli vymezený prostor k obývání, byli nuceni při výstavbě šetřit místem (proto bylo všechno miniaturní) a za vše museli platit: za živnost, hřbitov, špitál, místo k obchodování a platili i výpalné. Přesto bohatší vrstva udržovala úzké vztahy s měšťany a členy rodiny Valdštejnů, zvláště v peněžnictví.

V židovském společenství patřila k morálním povinnostem obce péče o nemocné a staré lidi. Někdy v polovině 17. stol. koupila obec pozemek pro špitál, na kterém postavila skromný domek, rozměru přibližně 8x4 m, s jedním pokojem pro nemocné. Dům dnes již neexistuje, byl stržen a na jeho místě byla počátkem minulého století v severozápadní části bývalého ghettu postavena výstavná nemocnice (foto 4). V současné době neslouží budova žádnému účelu, a proto chátrá.

Jan Smit

LESVOS - OSTROV ORFEŮV A BÁSNÍŘKY SAPFÓ – DESÁTÉ MÚZY

1

Naše první cesta po přeletu vedla do jihozápadní části ostrova Lesvu (viz pozn. 1), letoviska „Skala Eressou“, ležícího na písčitém břehu Egejského moře, zálivu Pelasgů. Ve starověku město, které díky své příhodné poloze u moře a tedy i s přístavem, čile obchodovalo s celým tehdy známým středomořským světem. Obchod přinášel bohatství a tím i výstavbu města; je postaven stadion, divadlo, agora, prythaneion a svatyně Dionýsa, Poseidóna a Athény. V té době se zde narodila r. 620 př. Kr. básnířka Sappó (viz pozn. 2), tzv. „Desátá múza“ v aristokratické rodině boháče Kerkolase, za vlády krále Pittaka – jednoho ze sedmi mudrců. Uměnilmilovnému králi se podařilo na ostrově obnovit občanský mír, který umožnil rozvoj výtvarného umění, poezie a literatury. Kulturní a společenský život měl vliv na dílo básnířky, která prostým a srozumitelným vyjadřováním dosahuje mimořádného účinku, zvláště v líčení citů. Její poezie se stala známou ještě za jejího života v celém středomoří (viz pozn. 3). Doufali jsme, že objevíme alespoň nepatrné zbytky jejího „Domu múz“, kde pěstovala hudbu, poezii a kult Afrodíté; místo toho nacházíme hotely, restaurace a ulice, nesoucí její jméno, nic, co by připomínalo její osobnost a poezii. A přece – vlídné moře a nádherná přírodní scenérie, která povznáší duši člověka a budí v něm básnické cítění (foto 1).

Opouštíme tedy město a vydáváme se starou pobřežní cestou, plnou výmolů a děr, do západní části ostrova. Pří-

roda zde mění svou tvář, stává se nevlídnou, nepřátelskou a drsnou; obklopují nás příkré skály, projíždíme úzkými roklinami přes vyschlá řečiště, tráva je spálená do běla. Na svazích není jediný stromek nebo křoví, jen vyhaslé sopky ční k obloze, všude jen kámen a skála, důsledek katastrofální vulkanické činnosti (foto 2).

Přijíždíme do oblasti, kde před 15–20 milióny let rostla bujná subtropická vegetace; stromy (sekvoje, cypřiše, tisy, palmy, habry, borovice, duby a skořicovníky) dosahovaly obrovské výšky a obvodu kmenu až 8 metrů. Následky sopečné erupce hory Ordymos (výška 590 m) byly apokalyptické. Veškerá vegetace byla pokryta popelem, lávou a množstvím zeminy z dalších vulkanických explozí. Obrovské území hustého lesa, pokrývající celou západní část ostrova bylo zničeno a stalo se měsíční krajinou. Pozdější klimatické změny, deště, zátoxy, gejzíry horkých pramenů a zemětřesení odkryly tento třetihorní les opět na povrch, v neobvykle nové krásě. Obnažené kmenné stromů jsou dlouhé až 22 metrů, jejich kořeny od popela šedavě bílé, jiné díky přítomným minerálům bohatě vybarvené. Těžko lze popsat krásu a jas barev zkamenělých kmenů stromů, zasazených do divoké a drsné sopečné krajiny (foto 3).

Celá tato oblast byla v roce 1985 vyhlášena chráněnou přírodní památkou a r. 2004 byl tento „Les zkamenělých

stromů“ zařazen do seznamu Evropských geoparků. Bylo vytvořeno muzeum se stálými výstavními plochami, laboratoře, audiovizuální sály a ubytovací místnosti pro badatele. Konají se zde odborné přednášky a výstavy z oblasti paleontologie a uměleckých děl (malby, fotografie, sochy). Je zde vystavena řada artefaktů větví, listů, plodů, fosilií, prokazujících existenci zvířat, žijících v tomto lese před katastrofou.

Končíme návštěvu tohoto unikátního přírodního úkazu a plni úcty k němu se vydáváme divukrásnou krajinou na východ. Před námi se tyčí druhá nejvyšší vyhaslá sopka této oblasti Ypsilou (511 m). Na jejím vrcholu, přímo nad kráterem, byl v roce 1101 n. l. vystavěn klášter, zasvěcený sv. Janu Theologovi, ke kterému vedlo schodiště s 3000 schody. Slouží dodnes jako pravoslavné patrocinium pro společenstva, žijící v této divoké, nehostinné krajině. Je to velmi působivá středověká stavba (rekonstruována r. 1967 po požáru); v jejím

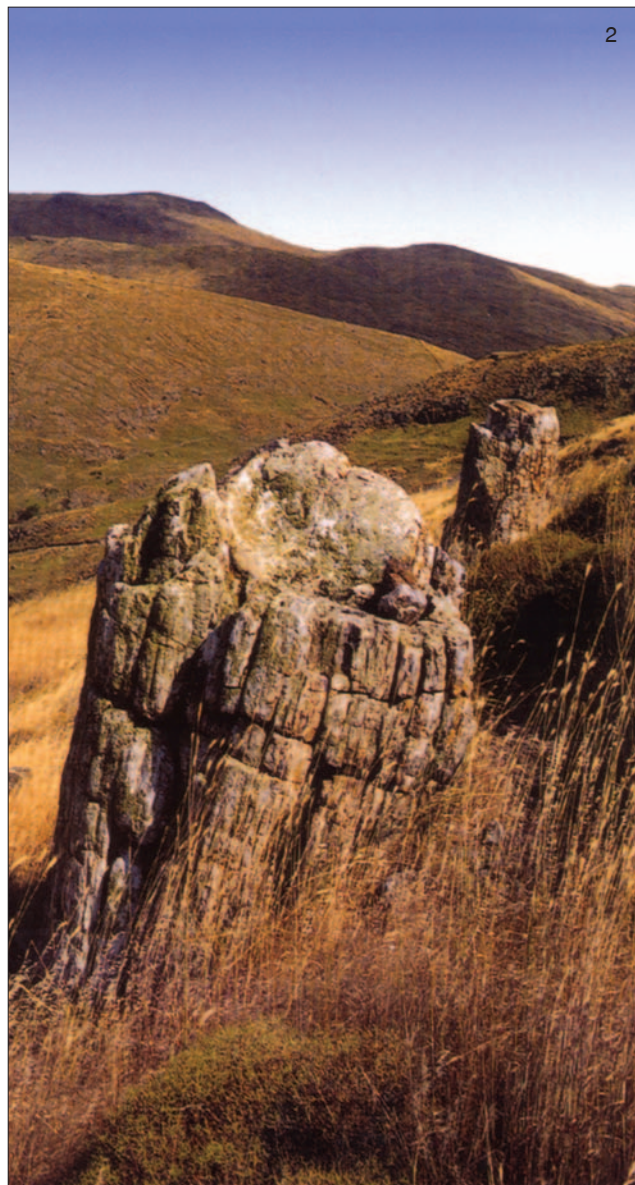
Pozn. 1 – Jméno ostrova čtou Řekové Lesvos (naše b se čte „vita“), a zří tak i v angličtině, němčině, francouzštině atp.

Pozn. 2 – Na starověkých mincích a papýrech čteme Psapfó.

Pozn. 3 – O její tvorbě, společenské činnosti a osudu – viz článek o lefkadské skále (Leukatás) v č. 6/2006.

3

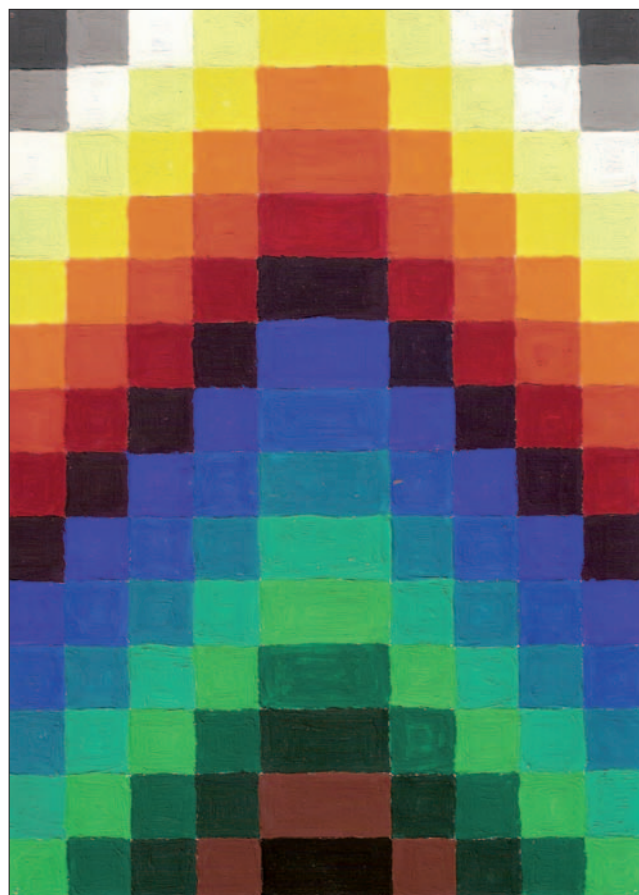
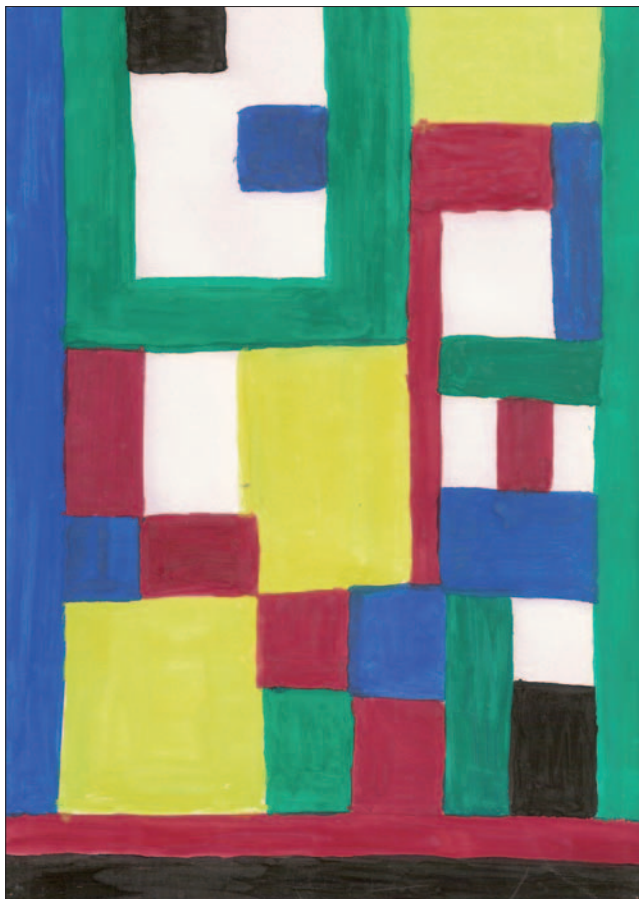

2

areálu je církevní muzeum z dějin kláštera, kde jsou vystaveny starobylé církevní památky (roucha, kalichy, ornáty, velmi působivé obrazy světců, listiny atp.), ale i části zkažených stromů, nalezených na svazích pod klášterem. Z hradeb od zvonice, se nám otvírá nádherný pohled severovýchodním směrem až k moři, ke starověké Antisse, do míst, kde v mýtických dobách moře vyplavilo zpívající Orfeovu hlavu a jeho lyru (foto 4). Podle tehdejšího zvyku ji lidé pochovali v nedaleké jeskyni, zasvěcené Dionýsovi a říká se, že od té doby na Lesvu slavíci zpívají sladčeji než kdekoli na světě. Ale to je již příběh šerého dávnověku, o kterém snad někdy příště.

4

Barva a její působení na lidskou psychiku

Ukázky prací posluchačů 1. ročníku bakalářského studia Ošetřovatelství na LF UK v Hradci Králové. Práce vznikly v rámci výukového předmětu Estetická výchova; zadání znělo barevná kompozice, hra s barvou, vyjádření emocí.